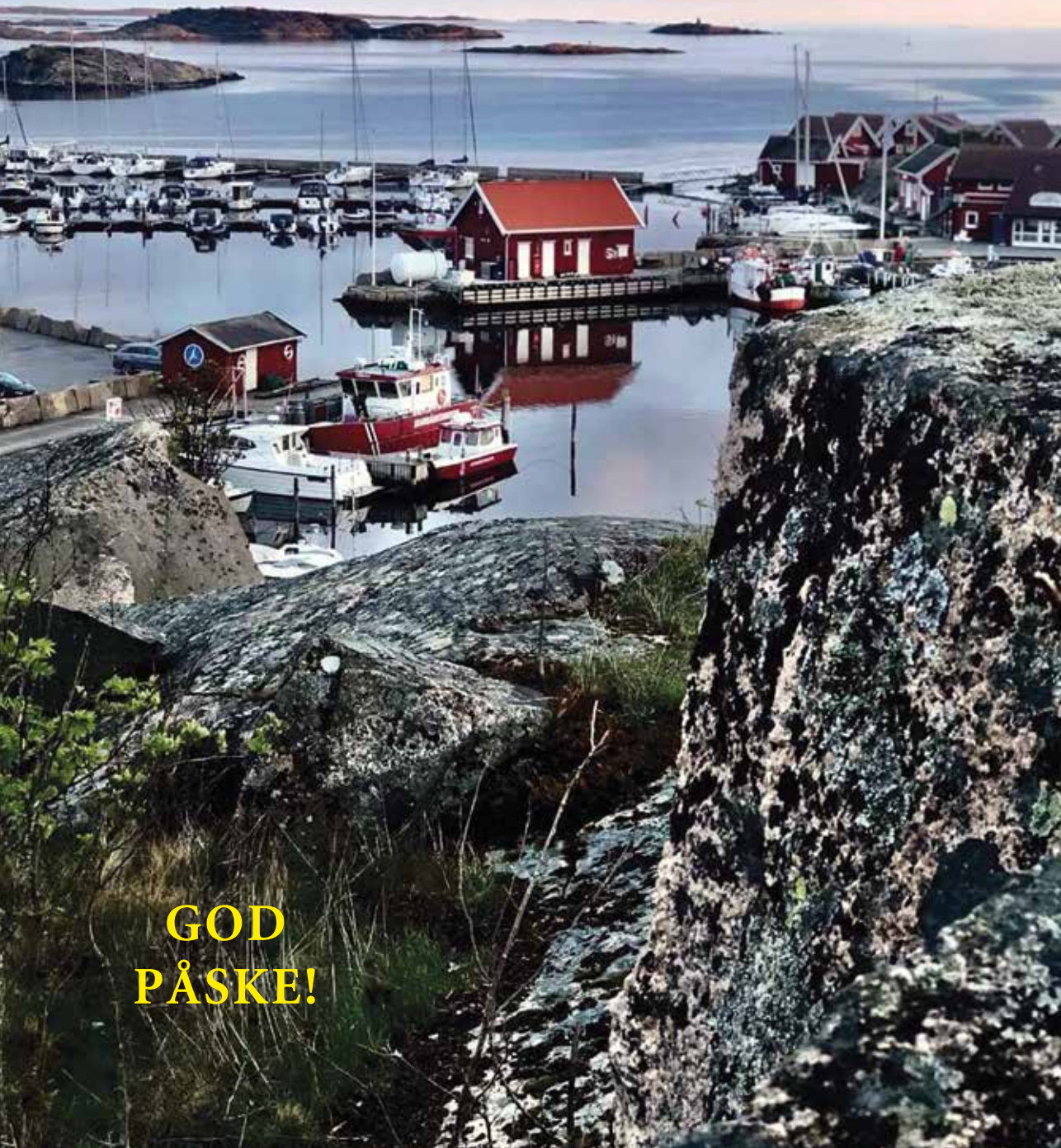

Nr. 1 - Påske 2021 - 74. årgang

Hvaler Menighetsblad

**GOD
PÅSKE!**

Innholdsfortegnelse:

Påkehilsen fra Grethe	3
Menighetsrådet melder	4
Menighetsrådets leder har ordet	5
Under himmelbuen	6
Hans Nielsen Hauge	8
Velkommen til vår nye domprost	12
Påskekonsert Hvaler kirke	15
Hvaler kirke – en Mariakirke	15
Verdens viktigste kvinne?	16
Påskens og pasjonens	19
Påskens i kirkene	20
Påskens 2021 i tekst og bilder	21
Glimt fra floraen på Hvaler	26
Fest i Guds hus	29
Katedralen innvies	30
Avtale med Opplysningsvesenets fond om kirkegrunnen ved Hvaler kirke	31
Menighetsmøte	34
Menighetsbladet på topp	35
Historien om et 80 år gammelt bilde	36
Fra kirketjener Marius	39
Bestemormysteriet del 2	40
Klokkespillet i Hvaler kirke	42
Plussord	43
Dryppende honning i Utgårdskilen	44
Martin Ludvig Simensen	48
Siden sist	50
Fra foreningslivet på Hvaler	60
Sorg og glede i våre kirker	61
Gudstjenester våren 2021	62
Infoside om Hvaler menighet	63

Foto forside og bakside Lill Nordahl Kjølholt

Grethe Hummel

Gjennom lange og ofte kalde vintermåneder, tenker jeg alltid med glede på våren som nærmer seg med varme og solfylte dager. Jeg ser fram til stell i hagen, båtpuss, vandringer langs sjøen og til feiring av påskehøytiden i kirkene. Det er gode minner fra tidligere opplevelser, og drømmer og håp om nye slike dager.

«Grip dagen», sier vi ofte. Ja, jeg gjør det også. Lever gjennom kalde og mørke dager og setter pris på livet her og nå. Men jeg trenger å minnes og ha forventning om varme og lyse dager.

Som barn likte jeg å følge med i NAF-boka på ferier, vite hvor vi til enhver tid var på kartet. Kartbladet var lite og rommet kun noen få cm av veien og omgivelsene. En liten pil ga beskjed om hvilken side jeg måtte bla videre til eller bla tilbake til for å få et bilde av steder som ventet eller steder som var passert. Det krevdes både tålmodighet og vilje til å bla fram og tilbake for å få et større bilde. I dag kan jeg raskt zoome ut og inn på GPS-en for å se et lite utsnitt eller få en større oversikt over de store linjene i kjøreplanen.

Jeg trenger en GPS når jeg skal til et ukjent sted. Jeg trenger også en GPS hver eneste dag i livet mitt. Av og til zoome inn og bare leve og nyte øyeblikket uten å tenke fortid eller fremtid. Andre ganger se de store og lange linjene, og vite at jeg ikke er helt alene om å oppleve det som nå skjer.

I fjor var kirkene stengt i påsken. I skrivende stund vet vi ikke når vi igjen får samles til gudstjenester og andre aktiviteter. Hvordan blir årets påske? Kan hele familien igjen glede seg over gode påskedager på Hvaler? Kan vi igjen banke på hos naboer og venner og nyte en kopp kaffe og fellesskap i en varm stue?

Zoomer vi ut historiens GPS, kan det bidra til et større bilde som gir håp om bedre tider. Kirker har vært stengt i tidligere pandemier, mange har levd gjennom store tap, frykt og håpløshet før oss. Ingen av oss ser noen gang rundt livets neste sving.

For meg gir det store bildet og de lange linjene i Bibelens fortellinger, grunn til livsmot og håp. Det 2000 år gamle påskedramaet forteller om livets skjørhet og livets håp. Det setter eget liv inn i en større historie, og gir meg tro på bedre dager selv i mørke og lange vintermåneder. Det er ikke sikkert detaljene blir slik jeg drømmer om. Men jeg synger Eivind Skeies håpssang og ser fram til bedre dager.

*Visst skal våren komme, visst skal jorden bli ny,
visst skal solen flomme fra en himmel uten sky,
visst skal noen danse, visst skal noen le,
visst skal barna klatre høyt i livets tre.*

God påske!

Menighetsrådet melder:

Eiendom:

Etter en omfattende prosess er endelig Hvaler sokn eier av Kirkens hus og festeavtalen er avsluttet. Samtidig ble den siste delen av kirkegården ved Hvaler kirke formelt overtatt av Hvaler sokn.

Økonomi:

Festeavgift for graver som skal fornyes i 2021 vil etter vedtak i kommunestyret økes til 250,- kr pr. år.

Året 2021 startet med avlyste gudstjenester. Det betyr også at vi ikke får kollekt til menighetens arbeid. Selv i corona-tiden er ikke alt arbeid nedlagt, og vi er avhengige av inntekter. Derfor vil vi oppfordre dere til å gi en gave til arbeidet. Gaver kan sendes til konto for givertjeneste, 1506.45.42130 eller Vipps 90315 (velg "gave") Tusen takk!

Gudstjenester:

Kirkemøtet har bedt alle menigheter velge mellom tre ulike serier musikk til gudstjenestens liturgi. Menighetsrådet har vedtatt å benytte en ny og litt mer rytmisk form i Spjærøy kirke og beholdt den gamle i Hvaler kirke. Endringene innføres fra pinse 2021.

Kristin Seljebakken
Leder

Kristin Seljebakken

Påske –

på Hvaler betyr starten på en ny sesong med mer liv i hytter og hus, - og ikke minst, båtliv. Etter en mørk vinter med corona-isolasjoner kommer sola, lyset og varmen tilbake med nytt håp.

Påskebudskapet gir også håp. En av aktørene i dette dramaet da Jesus led, døde og seiret, er Peter. Han var en av de mest aktive og ivrige i Jesu følge. Ved det siste måltidet de hadde sammen før Jesus ble tatt til fange, sier Jesus at de alle kommer til å svikte ham. Da er Peter ivrig frampå igjen og påstår at han vil gå både i fengsel og død for ham.

Men, - vi kjenner historien; at Jesus sier «før hanegal skal du ha fornektet meg tre ganger». Og det skjedde, - i borggården mens Jesus mottok falske anklager, hån og piskeslag. Resultat: Peter gikk ut og gråt bittert. Han hadde sviktet. Men....

ETTERPÅ:

*Jeg greide det ikke, Jesus!
Jeg var så sikker.
Det skulle gå bra med meg,
men så var det så mange som lo
og sa jeg var en av dine.
Jeg greide det ikke, Jesus!*

*Du greide det ikke, Peter!
Du sviktet
selv om du lovet så godt.
Jeg skjønnte du kunne ikke greie det.
Men kom tilbake!
Jeg greide det, Peter!
(ukjent forfatter)*

Det er også vårt håp, - for denne våren,
- for livet og for evigheten!

God påske!

Kristin Seljebakken

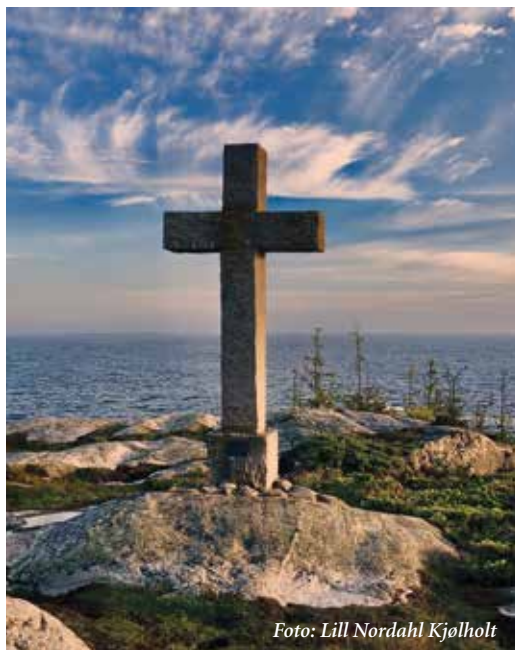

Foto: Lill Nordahl Kjølholt

Humor under himmelbuen

Humor er vel ikke det ordet som ramler først inn i hodet når vi tenker på kirken, kristendom eller Gud? Men jeg smilte litt av denne som jeg fant på Facebook for en stund siden:

«Kjære Gud. I dag har jeg ikke baksnakket noen, ikke sladret, ikke unnlatt å gjøre det jeg skulle, ikke vært

sur, frekk eller ubehagelig mot noen. Jeg ber om at du hjelper meg, Gud, slik at dette fortsetter, når jeg nå om 2 minutter står opp...

Denne teksten er altså ganske dagsfersk, men også tidligere var det folk som lette etter humor. Teksten i sideboksen er hentet fra Katolsk bønnebok og er 500 år gammel.

Ta deg tid til å lese «Gje meg humor» før du fortsetter videre.

Kan du tenke deg noe så befriende som mennesker som er lite selvhøytidelige? Eller det motsatte, så tråkige som selvhøytidelige mennesker kan være? Ofte er de forresten morsomme mot sin vilje, eller kanskje riktigere, latterlige.

Selv er jeg ikke noe morsomt menneske dessverre, jeg klarer ikke engang å gjenfortelle en vits slik at den blir morsom. Derimot liker jeg godt å le, ikke av andre, men med andre. Jeg elsker å være sammen med folk som får meg til å le. Jeg beundrer alle som kan komme med kjappe og morsomme, pussige og uventede kommentarer, som får oss andre til å sprekke opp i smil og latter.

Eller folk som renner over av gode historier, sanne eller usanne, som overdriver bare akkurat sånn passe, slik at det blir morsomt, ikke vulgært.

GJE MEG HUMOR

*Gje meg god fordøying, Herre,
og også noko å fordøya.
Gje meg kroppsleg helse,
og hjelp meg å ta godt vare på helse.
Gje meg ein heilag sjel, Herre,
som har auge for alt som er vakkert og reint,
og som ikkje vert forskrekka når ho får sjå synd,
men veit å retta opp det urette.
Gje meg ei sjel som ikkje har det keisamt,
ei sjel som ikkje sukkar og klagar.
Tillat meg ikkje å uroa meg for mykje
over det balesame som heiter meg sjølv.
Herre, gje meg humor,
så eg kan gjera noko ut av dette tilværet
og lata andre få glede av det.*

Thomas More (1478-1537)

Eller når uttrykk brukes uventet og i en annen sammenheng enn det er ment for, blir det ofte morsomt. Grove vitser eller vitser som går ut over andre, synes jeg ikke er morsomt, bare flaut og dumt. Gir du meg derimot noe så banalt som en elefantvits, så koser jeg meg! Vitser som andre bare synes er håpløse.

Humor er med andre ord ikke noe objektivt. Det er ikke noe vi kan sette to streker under som morsomt. Humor finnes i mange former, og en vanskelig form er sarkasmer og ironi, det skal man være forsiktig med, visstnok særlig her på Østlandet. Og grensene kan være hårfine.

I følge filosof Anne Rose Røsbak

Feragen er en nøkkel til å lykkes med å være morsom at vi har en felles forståelse, felles referanserammer. Har du ikke referansene, vet du heller ikke hva som er spøken, dermed faller poenget bort. Hvis noen må forklare hvorfor noe er morsomt, blir det ikke morsomt. Livet er for de fleste av oss så alvorlig at vi trenger humor som en avleder, som energipåfyll, som et friminutt.

Våren er her, og sommeren ligger som en ubrukt juvel og blinker til oss der foran, grunn nok til å le bare det. Med sommer følger fotball, som noen av oss liker. Avslutningen er en liten anekdote, tatt ut av sin alvorlige sammenheng om bønnens vesen, og den er ganske fornøyleg. Det er biskop Halvor Nordhaug som forteller:

Jeg glemmer det aldri. Det var bare få minutter igjen av cupfinalen på Ullevål i 1966. Stillingen mellom Lyn og laget i mitt hjerte, Fredrikstad Fotballklubb, var 2-2. Da fikk Fredrikstad straffe. Jeg jublet og klatret over gjerdet, det var mulig på Ullevål den gang. Jeg løp bort og stilte meg rett bak målet der straffen skulle tas. Hvilken spenning for en gutt på 13 år da Arne Pedersen tok tilløp og satte fart mot ballen. Da ba jeg til Gud. Jeg ba slett ikke om slike høyverdige ting som at det beste laget måtte vinne, at Guds vilje skulle skje, eller liknende. Nei dette ba jeg om: Kjære, Gud, vær så snill. La det bli mål!!

Bønnesvaret kom umiddelbart. Ballen trillet inn nede ved stolperoten. Hendene mine føk i været. Seiershylet steg som en lovsang mot himmelen. Og da de rød-hvite spillerne fra Fredrikstad noen minutter senere løftet pokalen i været, trillet gledestårene på kinnet.

Da er det bare å glede seg over påske og over våren. Fotballsesongen er her straks, og vi som heier på Fredrikstad håper vi har mye glede i vente.

Med ønske om en god påske og en morsom vår.

Mormor

«Den, som kun tar spøg for spøg og alvor **kun** alvorlig, han og hun har faktisk fattet begge dele dårligt.»

(Piet Hein: «Gruk», 1940)

Hans Nielsen Hauge (1771–1824)

Folkevekker og samfunnsreformator

Andreas Aarflot

Hans Nielsen Hauge er en av de fremste fornyere av Den norske kirke gjennom hele dens tusenårige historie. Gjennom hans hektiske virkeperiode skaptes det et nytt åndelig klima i vårt land. Med god grunn feirer vi i år 250-årsjubileet for hans fødsel 3. april 1771. Men hans betydning går langt ut over det oppsving som fant sted i det kirkelige liv. Både i en sosialpolitisk og en samfunnsmessig ramme fortjener han en viktig plass. Grundtvig skrev: ”Med Hans Nielsen Hauge vaagnede Folkeaaenden i Norge”. Som alle historiske personer må Hauge forstås i lys av sin samtid. De fornyende krefter som han frigjorde, var allerede til stede på mange områder i brytningstiden i Europa omkring 1800. I sitt korte livsløp bidro Hauge til de store omveltninger som skjedde både i kirken og i samfunnslivet i første halvdel av 1800-tallet.

Hauges vekkelsesprogram

Hva var så hemmeligheten ved den vekkelsesvirksomhet som utfoldet seg under Hauges ledelse? Hva var det som gjorde ham til en folkevekker? Hauges eget vekkelsesprogram avtegnet seg ganske klart etter hvert. Først og fremst bestod det i *en bibelsk fundert forkynnelse* som siktet på å skape tro og livsforvandling. Men Hauges vekkelsesstrategi rommet også andre elementer. Ett av dem var hans *folkelige måte å tale på*. Selv om hans skrifter ble vakkende

skrevet i det offisielle danske skriftspråk, skinner det likevel igjennom at han kommer fra landsbygden i Sørøst-Norge, og har med seg både billedbruk og uttrykksformer som måtte virke tiltalende på tilhørerne. Han har sikkert maktet å få folk til å spise ørene når han begynte med sine bibelutlegninger på klingende Østfolddialekt. Et tredje element i Hauges strategi for å utbre vekkelsen, er hans *omfattende forfatterskap*. Med over 40 større og mindre skrifter, og et samlet opplagstall på omkring 150 000 var han i virkeligheten sin samtids største publisist. Videre må Hauge ha vært en *enestående sjelesørger*. Han stanset opp for mennesker

og ga seg i samtale med dem. Han hjalp dem å se inn i seg selv og ga dem mot til å gå videre med tro og håp i det kristne liv. Enda et virkemiddel i hans vekkelingsstrategi var hans omfattende *brevskrivning*. Hauge tok pennen fatt og brukte den som et redskap for å formane og oppmuntre sine venner. Av hans til sammen over 500 brev kan vi se at han fulgte opp vekkelingen på de forskjellige steder, og berørte konkrete forhold som ekteskap, praktiske initiativ i landbruk og industri, og bibelske motiver.

Endelig skal det pekes på det viktige moment i Hauges vekkelingsstrategi som besto i fremveksten av de mange såkalte *vennesamfunn*. Haugevekkelsen ble en av de landsomfattende bevegelser som så dagens lys i tiden omkring 1814. I disse sammenhenger lærte folk å delta i samtaler om aktuelle spørsmål og etter hvert bli politisk engasjert. Hauge bidro til en økt selvbevissthet og standsbevissthet hos hans tilhengere, og en økt frimodighet til å stå for egne meninger og fremme sine synspunkter. Det er også påfallende at de fleste av hans medarbeidere de første årene var unge mennesker mellom 25 og 30 år, det var litt av en ungdomsbevegelse. Det er også grunn til å merke seg at Hauge ble en av de tidligste forkjempere for kvinners likestilling med menn, når det gjaldt vitnesbyrd og samfunnsengasjement. Mange kvinner fremsto som forkynnere og lokale ledere.

Hauge som samfunnsbygger

Det var ikke bare på det åndelige område at Hauge fant tilbake til det sentrale grunnlag for en kristens liv. Også på det praktiske, samfunnsmessige område var han opptatt av at det nye liv som vekkelingen skapte skulle utfolde seg til beste for flest mulig mennesker i samfunnet.

Omkring 1800 utvikler han for alvor sitt syn på *det kristne samfunnsansvar*. En av de viktigste forutsetninger for Hauges sterke samfunnsengasjement er hans oppfatning av det kristne liv i verden som et fellesskap av likestilte og likeverdige mennesker. I praksis fungerte det haugianske vennesamfunn etter hvert som et fellesskap der både åndelige og materielle verdier ble utvekslet etter behov. Flere av de økonomiske pionertiltakene fungerte som *faktiske aksjeselskap*.

Nye initiativ på det økonomiske området

Høsten 1800 reiste Hauge på nytt gjennom Østlandsbygdene og kunne konstatere at vekkelingen over alt hadde befestet seg. Han fikk noen av sine venner til å gå sammen i et interessentskap og reise kapital til byggingen av en *papirfabrikk på Eiker*. Denne fabrikk ble et signalbygg for Hauges arbeid for næringsliv og lokal fornyelse av samfunnslivet.

Men Hauges viktigste tiltak i tiden som fulgte, var etableringen av *handelsvirksomheten i Bergen*. Ved borgerbrev av 9. juli 1801 ble Hauge godkjent som ”Kiøbmand og Bondehandler” og avla den foreskrevne ed. Selve kjøpmannskapet gikk til tider over forventning. Hauge kjøpte fisk nordpå og fraktet til Bergen, og han førte husholdningsvarer nordover på egne fartøyer. Han oppfordret sine tilhengere til å starte næringsvirksomhet med bruk av lokale råvarer: saltkokerier og fiskemottak ved kysten og sagbruk i skogsområder. I løpet av de 8 år som hans intense virksomhetsperiode varte, rakk han å sette tydelige spor i ulike handelsforetak rundt om i landet. Han kunne blant annet se tilbake på følgende tiltak: I 1804 kjøpte en av Hauges venner på hans anbefaling et *teglverk*

Adolph Tidemans ikoniske bilde Haugianerne

på Ek ved Kristiansand, som var til salgs etter dårlig drift. I 1814 hadde det 17 ansatte og en årsproduksjon på 340 000 mur- og takstein.

Selv sto Hauge formelt som kjøper av det store *Svanøygodset* i Sunnfjord i 1804, men det var mange som skjøt inn midler, og bruket ble overtatt av den 23 år gamle Ole Torjussen Helling fra Hallingdal, som utviklet en serie av industriforetak i tilknytning til bruket. *Svanøygodset* ble til et økonomisk sentrum i Sunnfjordtraktene. At myndighetene også hadde merket seg hans oppfinnsomhet og evner, ser vi av at han i nødsåret 1809 ble løslatt noen måneder fra fengsel for å etablere et *saltkokeri* på

Sørlandet. Han hadde god erfaring etter å ha etablert en rekke slike flere steder i Norge.

Motivene for Huges samfunnsengasjement

Det er ikke mulig å forstå Huges sterke samfunnsengasjement uten den dype religiøse, bibelsk forankrede motivasjon, som var grunnlaget for hans kristne ”entreprenørholdning”, med en rekke praktiske konsekvenser for næringsliv og økonomi i hans samtid. Hauge tok et oppgjør med tendenser hos noen av hans tilhengere til verdensflukt og åndelig avsondrethet. Det gjelder for de troende å bruke sitt gods slik at rikdommen formerer seg, og slik at de rikes monopol

i næringsvirksomheten kan brytes. I et brev fra 1801 utdyper Hauge dette sosialrevolusjonære motiv: Hvorledes kan vi følge Jesu ord om å la gjerningene lyse når vi ikke arbeider og driver handel, slik at vi både kan gjøre godt mot dem som trenger det, og etterhånden også stoppe de rikes overdådighet, de som ikke bare lever i sin prakt, men også ofte av ”sin Uretfærdighed og Næstens Undertrykkelse”.

I et eget lite skrift som ble etterlatt i manuskript: «*Indledning til virksomme Udøvelser af patriotiske Betænkninger*», tar Hauge for seg en rekke praktiske områder innen jordbruk og industri, der det er rom for forbedringer. Han skriver om grøfting og vannanlegg til hjelp i jordbruket, om bedre kornsorter, om en vellykket potetavling i Rygge, og om nytten av å dyrke grønnsaker - og koke dem med lokk, slik at ikke kraften damper bort.

Hauges sosiale reformprogram

Hauge blir etter hvert mer opptatt av folket som et sosialt fellesskap. Forholdet mellom folket og de enkelte grupper av mennesker som kollektivt hører sammen, står i fokus. Staten har ansvar for borgerne, men borgerne har også ansvar for hverandre, og til syvende og sist også for staten, slik at den utvikler seg til folkets beste. Disse tankene svarer godt til det som var Hauges hovedbudskap: Gudstro og byggende arbeid går hånd i hånd. Dette er grunnvollen som staten hviler på. Det var den nasjonale felleshusholdning som sto i fokus. Det er samspillet mellom de forskjellige yrker, sier han, som tjener helheten i samfunnet. Målet er at ingen skal behøve å tigge eller lide nød og at ingen trenger å være uten arbeid, men alle ha nok å gjøre. Det er nærmest et sosialdemokratisk program

for nasjonsbygging som ligger under hans store arbeid for å fornye folket i tråd med de bibelske prinsipper han forfektet.

Det er ingen tvil om at Hauge frigjorde lokale krefter og skapte ny bevissthet om den vanlige borgers muligheter og rettigheter i et land som ellers var preget av den tradisjonelle standsdeling mellom embetsmenn og bønder. Den mentale endring i retning av større selvbevissthet hos vanlige mennesker var en viktig forutsetning for fremveksten av det nye Norge etter 1814.

Faktarute:

Andreas Aarflot (f. 1928)

er oppfordret av Hvaler menighetsblad til å skrive en artikkel om Hans Nielsen Hauge i forbindelse med Haugejubileet. Aarflot avla i 1970 doktorgrad på en avhandling om Hauges kristendomsforståelse («Tro og lydighet»).

Han har vært professor ved Menighetsfakultetet,

biskop i Borg (1976–1977) og biskop i Oslo (1978–1998).

Andreas Aarflots far, Olav Aarflot var prest på Hvaler i årene 1937–1938. Familien bodde i Hvaler prestegård og Andreas hadde da sin skolegang på Brekke skole.

Velkommen til Kari Mangrud Alvsvåg vår nye domprost

En hvalermann – Knut Erling Johansen – mønstret av som domprost sist sommer, og en rådekvinne overtar nå roret; Kari Mangrud Alvsvåg. Hun blir den første kvinnen i historien i denne stillingen.

Kari har vært prest siden 1999, og har hatt flere ulike stillinger. Sist kom hun fra stilling som prost i Søndre Borgesyssel prosti, Sarpsborg.

Hvaler menighetsblad (HMB) har vært så heldig at vi fikk en prat med henne midt i hennes travle hverdag.

Hva tenker du om det, at du er den første kvinnelige domprosten i Borg bispedømme?

Jeg er så takknemlig for alle kvinner som har gått foran, og som modig og utrettelig har arbeidet for at også kvinner skal kunne inneha posisjon som prest i kirken, sier Kari og fortsetter: Jeg tror at mangfold i prestskapet og mangfold i ledelse, er med på å bekrefte mangfoldet av mennesker som Gud leter etter. Jeg er stolt og glad for å ha fått tillit til å gjøre tjeneste som domprost akkurat her. I en by og et område jeg er veldig glad i!

Du er vel selv en av de som har gått foran. Hvordan var det å være nyutdannet, kvinnelig prest for 21 år siden?

Det, svarer Kari med et smil, var utfordrende i min første jobb. Jeg ble ordinert til tjeneste som sjømannsprest i Dubai. Det er vanskelig å si om det var fordi jeg er kvinne, eller fordi jeg

var ung, eller andre faktorer, men jeg opplevde å bli forsøkt usynliggjort. Det medførte at jeg gjorde meg noen ubehagelige erfaringer som jeg gjerne vil at andre unge prester skal få slippe.

I tillegg var det også den gang veldig fint å være prest i møte med mennesker i ulike livssituasjoner! Å bli møtt med tillit, å få være med å bringe Guds kjærlighet til mennesker gjennom samtaler, liturgi og medvandring, det var også da sterkt og fint.

Kari er ekte Østfoldjente. Hun vokste opp på Tomb jordbrukskole hvor faren var rektor. Hun kom tidlig med i organisert, kristent arbeid blant barn og unge.

Kan du fortelle litt om barne- og ungdomsårene dine?

Jeg husker barndommen min som god. Jeg har fire søsken, og var selv midt i flokken. Det gav meg trygghet, men også mot til å si mine meninger og hevde min plass. Jeg hadde en veldig god venninne, vi snakket og snakket, og jeg er overbevist om at det vennskapet har ført til at jeg er så glad i å reflektere sammen med andre i dag, for å forsøke å forstå mer av andre, av verden og av meg selv. Jeg likte å gå i kirken og være med i kristent barne- og ungdomsarbeid, og tenker at jeg var et religiøst barn. Jeg hadde Jesus som min venn, og var trygg i det.

Andre forteller Kari, at du tidlig tok ansvar i kristent arbeid, og var ungdomsleder på ulike arenaer. Du ble til og med utfordret til å studere teologi?

Ja, det er sant. Kari smiler igjen. Hun er i det hele tatt en dame som strør om seg med varme smil.

Jeg ble ganske tidlig utfordret til å ta lederoppgaver på søndagsskolen og på bedehuset. Jeg dirigerte ungdomskor, og tradisjonen var at dirigenten skulle si noe om neste sang. Det ble mange små vitnesbyrd og andakter, og en gang var det en av de eldre mennene på bedehuset som stoppet meg etter et møte og sa: - Du skulle ikke bli prest da, Kari? Jeg svarte fort at det ikke var aktuelt. Men senere har jeg tenkt at kanskje ble det sådd et frø der.

Kari er opptatt av at kirken kan være en motvekt og et alternativ til prestasjonssamfunnet. Hun utdyper det på denne måten:

Jeg synes mange mennesker formidler at de er slitne og trette av jaget etter suksess, økonomi, oppmerksomhet og selv-forestilling. Det lyder

fra både ungdommer, voksne og eldre. Ja, til og med fra barn! Jesus sier: Kom til meg alle dere som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile. Jeg tror mange av oss lengter etter det, etter hvile. Jeg ønsker at mennesker skal kjenne at de kan hvile i kirken. Bare være der, falle inn i liturgien om de ønsker, ta imot Guds kjærlighet. Jeg ønsker at man skal kunne komme til kirken uten å bidra, bare få være det mennesket man er skapt til å være. Og dersom man ønsker å bidra, skal det også være mulig! Helst skal det kunne gjøres med glede!

HMB-s utsendte må nikke gjenkjennende til dette, det kan være godt å sitte en stund i kirken. En salmetekst, orgeltoner, noen gode ord på veien ut i hverdagen igjen kan gi ro og fornyet energi.

Kirken har dessverre ofte vært seg selv nok Kari, hva slags kirke ønsker du å bidra til?

Jeg ønsker å bidra til en varm og åpen folkekirke som er nærværende i menneskenes liv. Jeg mener at kirken er kalt til det, å gå sammen med mennesker gjennom livet, slik livet til enhver tid er. Vi skal kjempe for det som er rett og godt, verne om de svake og undertrykte, ta vare på naturen og være hverandres venner. Jeg tror Gud er vår venn og vår frigjører, og jeg ønsker at flere mennesker skal få erfare det i sine liv. At de ikke er alene. At vi er satt fri.

Vi som lever i vår del av verden lever kanskje først og fremst i paradoksets tidsalder. Vi har tilsynelatende alt, samtidig vet vi at mange mennesker strever med livene sine. Hvilken rolle tenker eller ønsker du kirken kan fylle menneskenes liv med i dag?

Jeg ønsker at kirken kan fylle flere roller. Hun skal være åpen og mottagende for alle som søker til henne, i sorg og i glede. Hun skal være et åndelig hjem, der vi kan søke åndelig liv og Guds nærvær. Kirken skal være aktiv i

samfunnet for å arbeide for et samfunn med rom for alle, der menneskelivet og naturen vernes om.

Et svar jeg likte godt Kari. Men å være domprost er også en sjefsstilling, med ansvar for 17 prester fordelt på 11 sokn. Det blir mange å holde styr på. Hva slags leder ønsker du være?

Jeg ønsker å være en leder som er omsorgsfull, viser respekt og gir frihet. Samtidig vil jeg være tydelig, og gjerne stå fram som en åndelig og strategisk leder som er forankret i bekjennelsene og skriftene, og som gir trygghet til tjenesten som forvalter av ord og sakrament i lokalmenighetene.

Helt avslutningsvis lurte HMB på om det var noe hun gjerne ville formidle til oss som vi ikke hadde spurt om?

Kari ønsket å takke for måten hun var blitt tatt imot på her ute i øyriket, og gledet seg til fortsettelsen.

«Vi er ikke alene. Jesus er sammen med oss. Og vi er sammen med hverandre».

Sluttkommentar:

Her på Hvaler har vi allerede vært så heldige å få være sammen med Kari ved flere anledninger, blant annet på menighetens årsmøte 5. oktober, og som liturg på gudstjenesten søndag 18. oktober i Hvaler kirke. Kari framstår som et klokt og vennlig menneske som i sine prekener trekker himmelen nærmere jorden.

Vi gleder oss til å følge deg videre Kari, og må veien din komme deg i møte.

bthb

Påskekonsert Hvaler kirke

Onsdag 31. mars kl. 18.00 blir det påskekonsert i Hvaler kirke med sopran Ida Gudim og kirkemusiker Mats-André Soli. Dere vil få høre musikk som formidler ulike sider av påskens budskap gjennom en blanding av klassisk vokalrepertoar, salmer og instrumentalmusikk. Velkommen til en høytidsfull stund midt i påskeuken.

Mer informasjon om evt. påmelding og billettpris formidles via menighetens hjemmeside og facebookside, samt på plakatene som henger ved kirkene og ved Kirkens hus.

Hvaler kirke – en Mariakirke

«Sancta Maria eier meg og hennes sønn Kristus og alle helgener og alle hans apostler» er det risset inn i runeskrift på den gamle klokken i Hvaler kirke.

Maria, Jesu mor, var veldig viktig for mange, også for Hvalerboere i tidlig middelalder.

Forfatter og poet Ragnhild Bakke Waale, har skrevet en vakker og lettlest bok med tittelen: *Verdens viktigste kvinne*. Om Maria og barnet hennes. Vi er takknemlige for at hun i dette påskenummeret gir oss på Hvaler noen tanker om denne kvinnen og hennes sønn. Hva kan vi lære av henne? Betyr hun noe for oss?

Og om noen uker kan du kanskje se mange gule Marianøkler blomstre bak Mariakirken vår.

Grethe Hummel

Verdens viktigste kvinne?

Om Maria og barnet hennes

Bli med på en liten tankereise til Det hellige land. Vi drar til den hellige byen, Jerusalem. Det er rundt tre tiår etter at vår tidsregning tar til. Vi blir stående litt stille et sted på begynnelsen av den hellige veien, Via Dolorosa, lidelsens vei. Vi står litt tilbaketrasket og ser på et mylder av mennesker. Folket er i opprør, skriker og larmer, mens de beveger seg framover og oppover den trange veien. Det er dagen før den store påskefesten der folket skal feire utgangen fra Egypt. Mange mennesker fra ulike deler av landet har kommet for å feire denne viktige høytiden ved tempelet i byen.

Et sted i mengden sliter en utmattet mann seg sakte framover. Han er ille tilredt, bærer merker etter mange slag. Blodet renner fra en tornekrone som er tredd ned over hodet hans. Over nakken bærer han en tung stokk, den ene delen av et kors. Folk roper til han, håner han.

Ikke langt unna står moren hans, Maria. Hun har gjemt seg litt i folkemengden. Sjalet har hun trukket litt ned i ansiktet. Kanskje Maria hadde tenkt å feire påske ved tempelet sammen med slekt og venner? Men det skulle i sannhet bli en annerledes påske. Helt annerledes.

Maria har reist fra Nasaret til den hellige byen tre dagsreiser sørover i landet.

Hun var blitt enke nå. De siste årene hadde hun bodd mye i Kapernaum, den lille fiskelandsbyen ved Genesaretsjøen. Det var blitt litt vanskelig å bo hjemme i Nasaret etter at folket hennes ville styrte sønnen utfor et stup. På kanten av stupet snudde Jesus seg og gikk med en underlig myndighet gjennom folkemengden og dro bort. Hun dro også.

Det skjedde så mye rundt Jesus etter dette. Han reiste omkring, talte, gjorde folk friske, stilte stormen og mettet fem tusen i ødemarken. Hva var det med

denne gutten hennes? Han hadde bodd hjemme til han var tretti år, arbeidet og forsørget henne. Han var så trofast, så klok, så omsorgsfull. Likevel helt annerledes. Og så brøt han opp. Valgte 12 disipler og vandret omkring med dem. Tre år hadde han vandret slik. Det ble mye å grunne på for Maria. Hun hadde et spesielt barn, det visste hun. Hva ville komme til å skje videre?

Maria tenkte tilbake til den dagen hun hadde fått englebesøk hjemme i Nasaret. Det var over tretti år siden nå, men hun husket det som det var i går. Maria var ung, hun gledet seg til å gifte seg med Josef. Med ett ble alt forandret. En dag sto selveste erkeengelen Gabriel plutselig foran henne. Hun ble redd. Men engelen var underlig beroligende. Han hadde noe på hjertet. Noe svært viktig. Maria skulle bli med barn. Hun skulle føde en gutt, et hellig barn, en konge. Det skulle ikke være ende på hans kongedømme. Det var utfordrende og grensesprengende. Likevel, hun valgte å si ja til oppdraget.

Brått ble mor Maria revet ut av tankene sine der hun sto. Ropene fra folk var kommet nærmere. Hun strekker seg på tå for å se. Der er han, gutten hennes. Så forferdelig vondt han har det! Plutselig segner han om av utmattelse. Det stikker i hjertet hennes. Hun senker blikket og trekker seg inn i seg selv. Da dukker det flere minner opp. Hun ser for seg den dagen hun og Josef bar den lille gutten deres fram i tempelet for over tretti år siden. Der i helligdommen sto den gamle Simeon

og ventet på dem. Han tok gutten deres i armene, var jublende glad og velsignet den lille familien. Så ble han med ett alvorlig og snakket om et sverd som en gang skulle gå gjennom hjertet hennes. Nå var det her, sverdet. Det stakk forferdelig. Morshjertet blør.

Marias hjerte fortsatte å blø da hun sto ved korset. Hun så hvordan gutten hennes vred seg i smerte. Det kjentes ut som det varte en evighet. Så var alt fullbrakt, og barnet hennes bøyde hodet og døde.

Sånn kan den første delen av påsken ha vært for Maria. Vi vet ikke dette med sikkerhet, men noen tanker kan vi gjøre oss. Det vi vet, er at hun sto ved korset da Jesus døde. Trolig fulgte hun også gutten sin langs lidelsens vei. Det er sånn mødre er.

Historien om Maria og gutten hennes slutter ikke ved korset. Den har nettopp

begynt. På den tredje dagen tok noe nytt til. Gud reiste sin eneste sønn, Jesus Kristus, opp fra døden. Han seiret over døden. Det ble begynnelsen på kirkens historie. Den kristne kirken spredte seg fra den hellige byen Jerusalem videre rundt i verden. I dag er kristendommen verdens største religion. Marias gutt ble altså konge, slik engelen Gabriel en dag fortalte henne hjemme i Nasaret. Han ble konge! Hans kongedømme vil ingen ende ta. Derfor feirer vi påske. Døden får ikke det siste ordet. Jesus Kristus, Guds eneste sønn, er konge til evig tid. Det er påskens store seiersbudskap!

Verdens viktigste kvinne fødte verdens frelser. Det er det glade budskapet evangeliene i Det nye testamente forteller om. Derfor har mennesker prist mor Maria salig, slik ungjenta Maria lovsang da hun møtte sin slektning Elisabet i Juda fjell-land. Hun hadde rett. Hun er prist salig gjennom historiens århundrer.

Mor Maria valgte å si ja til utfordringen Gabriel ga henne fra Gud en dag i hjembyen Nasaret. Det var utfordrende. Livet til ungjenta fikk en helt ny retning. Men Maria sto i det, modig, sterk og handlekraftig. Hun er et kraftfullt forbilde.

Maria har satt store spor etter seg. Det har vokst fram en rik kulturarv i fotsporene hennes. Tidlig i historien ble hun regnet som en beskytter, særlig for kvinner og barn. Ulike kunstarter er knyttet til Maria og barnet hennes, både i musikk, litteratur og bildekunst.

Maria budskapsdag

Blomster og insekter har fått navn etter henne. Maria budskapsdag feires i kirker rundt 25. mars, ni måneder før første juledag.

Mange kirker har blitt kalt opp etter Maria, verdens viktigste kvinne. Kirken på Hvaler er en slik Mariakirke. Her har generasjoner i rundt 1000 år kommet med tro og tvil, gleder og sorger. Det er et privilegium å gå videre inn i denne rekken!

En gang lette Maria desperat etter gutten sin da han som 12-åring ble igjen i tempelet i Jerusalem etter en påskefest. Hun fant ham i sin fars hus. Dette er kirkens oppdrag. Å vise mennesker veien til farshuset. I farshuset kan mennesker finne Jesus. Han er der fortsatt. Der også. Han gir dem som kommer, kraft og mot, påfyll og velsignelse til å gå videre som oppreiste, modige, engasjerte mennesker.

Det er en ettervarme i fotsporene til Maria. Hvordan kan vi leve slik at det blir en ettervarme i fotsporene våre?

Ragnhild Bakke Waale

Påskan og pasjoner

Påskan er en musikalsk høytid som rommer både sorg og glede. Historien om Jesu lidelse, død og oppstandelse har gitt opphav til musikk fra tidlig middelalder til i dag, og spenner sjangermessig fra Johann Sebastian Bachs *Johannespasjonen* til Andrew Lloyd Webbers musikal *Jesus Christ Superstar* og Will Todds sterkt jazzinspirerte *Passion music*.

Innen musikkitteraturen er en pasjon en musikalsk fremstilling av evangelienes skildring av Jesu lidelse og oppstandelse. I dag er trolig Johann Sebastian Bachs to pasjoner de mest fremførte; *Matteuspasjonen*, som tar utgangspunkt i Jesu lidelsehistorie slik den står beskrevet i Matteusevangeliet og *Johannespasjonen*, som tar utgangspunkt i beretningen i Johannesevangeliet.

Historien til pasjonen som musikalsk verk kan spores tilbake til middelalderen, da det var tradisjon for å resitere de fire evangeliene i de ulike messene i løpet av påskeuka. Allerede på 400-tallet finner man kilder som beskriver en høytidelig resitasjon av evangeliet der man setter ulike enstemmige gregorianske melodier til ordene, og på 1400-tallet finner man de første flerstemmige innslagene.

En av de tidligste gjennomkomponerte pasjonene vi kjenner til, er Jacob Obrechts (ca. 1450-1505) *Passio secundum Matthaum*.

Johann Sebastian Bach

Etter reformasjonen ble det vanligere å skrive pasjoner på ulike nasjonalspråk, noe som bidro til en oppblomstring av pasjonsverk som varte utover 1600- og 1700-tallet, der Bachs allerede nevnte verk er de mest kjente i dag.

Det er spesielt to nyere pasjoner som har oppnådd en viss popularitet. Krzysztof Pendereckis *Passio et mors Domini nostri Jesu Christi secundum Lucam* (pasjon etter Lukas evangelium, 1966) er et virkningsfullt verk i moderne tonespråk med innslag av atonalitet. *Passio* (1982) av den estiske komponisten Arvo Pärt er et stemningsfullt verk som gir sterke assosiasjoner til middelaldermusikk og gregorianske melodier. I så måte tar dette verket opp i seg opprinnelsen til pasjonen som musikalsk verk.

Påskan er en fin tid for å sette seg ned og lytte til musikk som formidler sorg, trøst, håp og glede. Enten det er kjære påskesalmer, moderne lovsanger, musikaler, jazzmesser eller storslagne klassiske verk, kan musikken være med på å understreke påskens budskap og gi rom for ettertanke. Der ordene slutter tar tonene over, og musikken har en naturlig plass i kirkens påskefeiring.

God påske!

Mats-André Soli,
kirkemusiker

Jacob Obrecht

Påskene i kirkene

Palmesøndag 28. mars

kl. 11 i Spjørøy kirke:

Familiegudstjeneste. «Våren våkner til liv.» Morland, Soli og Hummel.

Onsdag 31. mars

kl. 18 i Hvaler kirke:

Påskekoncert med sopran Ida Gudim og Mats-André Soli (se egen sak).

Skjærtorsdag 1. april

kl. 18 i Spjørøy kirke:

Måltidsgudstjeneste. Vi feirer gudstjeneste og deler nattverd rundt et langbord formet som et kors. Etterpå spiser vi kveldsmat sammen. Soli og Hummel.

Langfredag 2. april

kl. 11 i Hvaler kirke:

Pasjonsgudstjeneste. En meditativ gudstjeneste i ord og toner med ulike stemmer fra Jesu lidelseshistorie. Soli og Hummel.

1. påskedag 4. april

kl. 11 i Hvaler kirke:

Høytidsgudstjeneste med mulighet for vandring langs påkestien. Soli og Hummel.

*Det kan komme plutselige endringer.
Følg med på menighetens hjemmeside:
www.kirken.no/hvaler eller vår
facebookside Hvaler menighet.*

Palmesøndag

Mens Jesus var i Betania, hjemme hos Simon den spedalske, kom det en kvinne bort til ham med en alabastkrukke med kostbar salve.

Den helte hun ut over hodet hans mens han lå til bords.

Disiplene så det og ble forarget. «Hva skal denne sløsingen være godt for?» sa de. «Salven kunne vært solgt for en stor sum og pengene gitt til hjelp for de fattige.»

Men Jesus merket det og sa til dem: «Hvorfor plager dere henne?

Hun har gjort en god gerning mot meg. De fattige har dere alltid hos dere, men meg har dere ikke alltid. Da hun helte denne salven ut over kroppen min, salvet hun meg til min gravferd. Sannelig, jeg sier dere: Overalt i verden hvor dette evangeliet blir forkynt, skal også det hun gjorde, fortelles til minne om henne.»

Matteus 26,6-13

Skjærtorsdag

Da tiden var inne, tok Jesus plass ved bordet sammen med apostlene. Og han sa til dem: «Jeg har lengtet inderlig etter å spise dette påskemåltidet med dere før jeg skal lide. For jeg sier dere: Aldri mer skal jeg spise påskemåltidet før det er blitt fullendt i Guds rike.» Så tok han et beger, ba takkebønnen og sa: «Ta dette og del det mellom dere. For jeg sier dere: Fra nå av skal jeg aldri mer drikke av vintreets frukt før Guds rike er kommet.» Så tok han et brød, takket og brøt det, ga dem og sa: «Dette er min kropp, som gis for dere. Gjør dette til minne om meg.» På samme måte tok han begeret etter måltidet og sa: «Dette begeret er den nye pakt i mitt blod, som blir utøst for dere. Men se: Han som forråder meg, har hånden her på bordet sammen med meg. For Menneskesønnen går bort, slik det er bestemt. Men ve det mennesket som forråder ham!» Da begynte de å trette om hvem av dem det kunne være som skulle gjøre dette.

Lukas 22,14-23

Langfredag

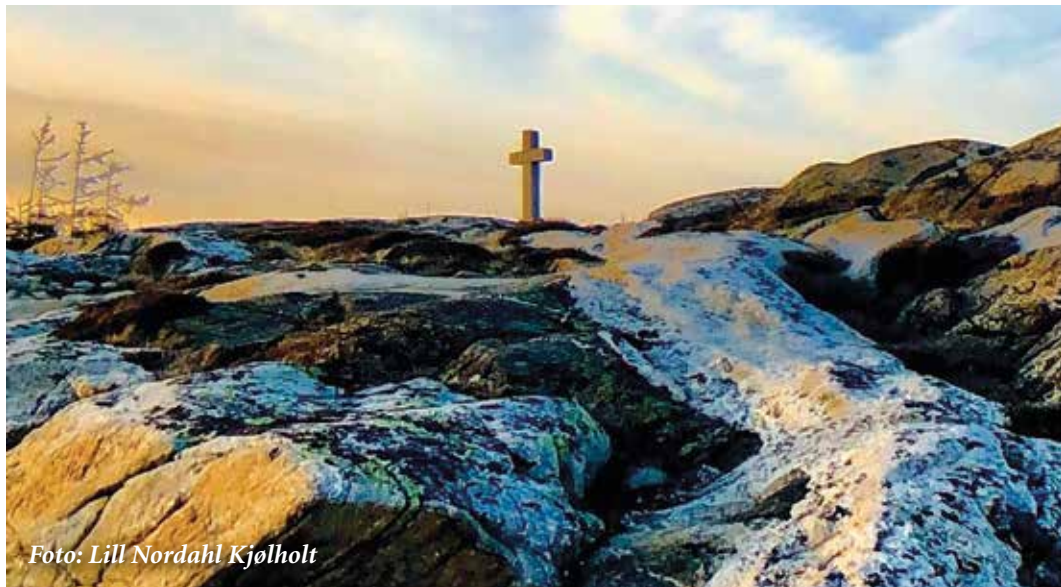

Foto: Lill Nordahl Kjølholt

Det var ved den tredje time de korsfestet ham. Innskriften med anklagen mot ham lød: «Jødernes konge». Sammen med ham korsfestet de to røvere, en på høyre og en på venstre side av ham. Og det skriftordet ble oppfylt som sier: Han ble regnet blant lovbrytere. De som gikk forbi, ristet på hodet og spottet ham: «Se nå, du som river ned tempelet og bygger det opp igjen på tre dager! Frels deg selv og stig ned fra korset!» På samme måte hånte også overprestene og de skriftlærde ham og sa til hverandre: «Andre har han frelst, men seg selv kan han ikke frelse! La nå Messias, Israels konge, stige ned fra korset, så vi kan se og tro!» Også de som var korsfestet sammen med ham, hånte ham. Da den sjette time kom, falt det et mørke over hele landet helt til den niende time. Og ved den niende time ropte Jesus med høy røst: «Eloï, Eloï, lemá sabaktáni?» Det betyr: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» Noen av dem som sto der, hørte det og sa: «Hør, han roper på Elia.» Da løp en bort og fylte en svamp med vineddikk, satte den på en stang og ville gi ham å drikke. Han sa: «Vent, la oss se om Elia kommer for å ta ham ned.» Men Jesus ropte høyt og utåndet.

Markus 15,25-37

Påskemorgen

Foto: Barbro Th Bjørck

Da sabbaten var over og det begynte å lysne den første dagen i uken, kom Maria Magdalena og den andre Maria for å se til graven. Med ett ble det et kraftig jordskjelv, for en Herrens engel steg ned fra himmelen, gikk fram og rullet steinen til side og satte seg på den. Han var som et lyn å se til, og drakten var hvit som snø. Vaktene skakv av redsel da de så ham, og de ble liggende som døde. Men engelen tok til orde og sa til kvinnene: «Frykt ikke! Jeg vet at dere leter etter Jesus, den korsfestede. Han er ikke her, han er stått opp, slik som han sa. Kom og se stedet hvor han lå! Skynd dere av sted og si til disiplene hans: 'Han er stått opp fra de døde, og han går i forveien for dere til Galilea; der skal dere få se ham.' – Nå har jeg sagt dere det.»

Da skyndte de seg bort fra graven, reddet, men jublende glade, og de løp for å fortelle det til disiplene. Og se, Jesus kom mot dem og sa: «Vær hilset!» De gikk fram og omfavnet føttene hans og tilba ham. Jesus sa til dem: «Frykt ikke! Gå og si til mine brødre at de skal dra til Galilea. Der skal de se meg.»

Matt 28,1-10

Klapp, alle hender, i glede!

*Klapp, alle hender, i glede!
Dette er dagen Gud har gjort.
Dette er dagen da Jesus
åpnet for alle livets port.
Jesus sto opp igjen,
han er her, halleluja!
Jesus sto opp igjen,
han er her, halleluja!*

*Lukk opp din dør og ditt vindu.
Dette er dagen Gud har skapt.
Gå fra ditt hus full av lovsang,
han skaper håp der alt var tapt.
Jesus sto opp igjen,
han er her, halleluja!
Jesus sto opp igjen,
han er her, halleluja!*

*Syng gjennom parker og gater,
syng om den dagen du har fått.
Syng om din levende Herre,
han er oppstanden, alt er godt!
Jesus sto opp igjen,
han er her, halleluja!
Jesus sto opp igjen,
han er her, halleluja!*

Nos 213

Foto: Lill Nordahl Kjølholt

Glimt fra floraen på Hvaler: 4 uvanlige småbregner

Ormetunge

(*Ophioglossum vulgatum* L.)

Dvergmarinøkkel

(*Botrychium simplex* E. Hitchc.)

Murburkne

(*Asplenium ruta-muraria* L.)

Olavsskjegg

(*Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm.)

Tekst: Einar Morland. Bilder: Egil Michaelsen (www.markblomster.com) og Einar Morland

Bregner er en fellesbetegnelse på flere familier og slekter i gruppen **karsporeplanter**. Disse har et ledningsnett (kar) som frakter vann og næring fra roten til resten av planten, og de formerer seg med sporer. Bregnene er en av de eldste plantegruppene vi kjenner, og vi vet at de fantes allerede for 300 millioner år siden. I lange perioder dominerte store trebregner vegetasjonen på jordkloden. Karsporeplantene har to generasjoner, der bare individene i den ene generasjonen produserer kjønnsceller (både hannlige og hunnlige). Denne generasjonen blir ofte oversett, fordi kjønnsindividet er svært lite. På frimerkebildet ses et fullvoksnet individ av den kjønne generasjonen til ormetelg, en av våre vanlige bregner. Denne generasjonen kalles et forkim. Det er ikke stort!

Fra forkimmet kan det spire opp et individ som utgjør den ukjønne generasjonen. Dette er det vi gjenkjenner som en bregne. På undersiden av bregnebladet (eller på en egen del av bregnen) vil det etter hvert utvikle seg sporer, som kan spres langt av sted og vokse opp til nye forkim. Bregnenes sporer dannes altså ikke som resultat av en kjønnet prosess, i motsetning til blomsterplantenes frø.

I mange tusen år funderte menneskene på hvordan en plante kunne formere seg uten blomster og frø. Det fantes i finsk og slavisk folketro historier om at bregnen blomstret jonsoknatten, den lyseste og korteste natten i året. Den som da kunne klare å plukke

bregneblomsten ville vinne rikdom og herlighet og bli svært lykkelig. Problemet var å finne blomsten: Det var bare én bregneblomst i hver skog, og den vokste på det minst tilgjengelige stedet i hele skogen!

På Hvaler vokser det mange forskjellige bregner. Her er 4 uvanlige småbregner:

Ormetunge finnes i hvert fall på Herføl, Søndre Sandøy, Asmaløy og Vesterøy. Her vokser den på strender og strandenger med skjellsand, og det er ikke opplagt at du skjønner hva det er når du ser den! Den kan minne om en grobladkjempe der den står, og det helt spesielle ved den er at alt

Ormetunge

det du ser er ett eneste blad med en utvekst der sporene modnes før spredning. Den blir fra 5 – 20 cm høy. Det latinske navnet betyr ganske enkelt «vanlig ormetunge» og henspiller kanskje på at bladet buker seg og at utveksten med sporene ligner en spiss tunge? Ormetungen finner man helst ved Oslofjordens strender fra Hvaler til Lillesand. Den forekommer likevel meget spredt innover i landet til Mjøsa og indre Telemark, og fra Mandal til Nordland langs kysten.

Dvergmaringnøkkel er en svært sjelden liten bregne, oftest bare 4 – 5 cm høy. Den er fredet og skal ikke røres eller plukkes! På Hvaler er den bare funnet på Asmaløy, Vest-erøy, Saueholmen ved Utgårdskilen og på Akerøya. Storesøsteren (vanlig maringnøkkel) finnes mange steder på Hvaler, og disse to ligner hverandre temmelig mye. Det latinske slektsnavnet kommer fra Botrys, som betyr drueklase. Simplex betyr enkel. Det norske

Dvergmaringnøkkel

navnet er langt mer spennende: Maringnøkkel. For en gangs skyld er det ikke Maria, Jesu mor, som har gitt Mari-navnet til planten. Professor i botanikk, Rolf Nordhagen (1894 – 1979) grublet lenge over dette navnet, og fremsatte en teori om at dette var Mara sin nøkkel. Mara var hun som kom om nettene og ga folk vonde drømmer, såkalte mareritt. Nordhagen fant til sist en vestnorsk nøkkeltype som ble brukt på eldgamle låstyper til buer og fjøs og naust, og denne nøkkeltypen ligner så mye på maringnøkkelplanten at man anser Nordhagens teori som bekreftet. Professor Knut Fægri skriver i bokverket Norges planter følgende om maringnøkkelene: «*De gamle har sannelig hatt et skarpt blikk når de kunne finne og navngi denne vesle, bortgjemte planten som selv botanikerne har bry med*». Om dvergmaringnøkkel skriver han følgende: «*Den er bare funnet noen få steder i Norge, men et slik lite krek er nu lett å overse også!*»

Murburkne er en uvanlig vakker liten bregne med sirlig bladform. Den blir oftest ikke mer enn 10 cm høy. Småfinnene er rute- eller rombeformede, og fargen er klar mørkegrønn. Den krever kalk, og på Hvaler finnes den bare på Søndre Søster, det jeg kjenner til. Men neste gang du er på Fredriksten festning i Halden, finner du den i mengder i sprekker i steinmurene som

Olavsskjegg

er murt opp med kalkmørtel. Det latinske slektsnavnet betyr milt, og forteller at bregner i denne slekten har vært benyttet som milt-medisin. Artsnavnet ruta-muraria forteller at den vokser på murer og at bladene minner om urten vinrute. Murburkne vokser spredt over hele landet, men den er ytterst kresen: Den må ha kalk, bare MÅ ha kalk, enten i fjellgrunnen eller i vannet som sildrer over den. Den kan sikkert finnes flere steder på Hvaler der gamle murer er murt med kalkmørtel brent på for eksempel skjellsand. Si fra hvis du finner den!

Murburkne

Olavsskjegg fremstår ofte ikke som noen bregne. I tørre perioder ser den ut som en tue med visent, brunt gress. Men så, etter en dugelig regnskur, spirer det frem nye, grønne blader mellom alt det visne. Det utviklet seg en myte for nesten tusen år siden om Olav Haraldsson, at skjegg, hår og negler fortsatte å vokse på den døde kroppen. Plantenavnet spiller på denne myten. Artsnavnet septentrionale betyr nordlig. På Hvaler vet jeg bare om 3 voksesteder, og de er alle på Kirkøy. Den skal være funnet på Kile, og det finnes to eksemplarer i en steinur på Shangri-La på Skjærhalden (40 meter fra der jeg bor), og endelig vokser den i sprekker i fjellet Kollen ved fergeleiet på Skjærhalden. Jeg talte et titalls eksemplarer der i august 2020, og du finner dem lett om du snur ryggen til ferja og leter i hodehøyde i fjellet som du da har rett imot deg. Olavsskjegg har tidligere vært benyttet medisinsk. Kokt i vann eller helst i fløte brukte folk den som omslag på sår, og det var de visne, brune bladene som ble brukt. Olavsskjegg er et av de sikreste minnene vi har om Hellig-Olav i norske plantenavn.

Fest i Guds hus

Med bakgrunn i det siste året med stengte kirker og livet satt på vent, våger vi å tenke muligheten å feire adventstiden i 2021 med Fest i Guds hus i Hvaler kirke.

Dette er en gudstjeneste for advent, preget av musikk, farger, dans og mye sangglede. Det er en gudstjeneste med tekster av Eivind Skeie og musikk av Geir Knutson. Det er en gudstjeneste med kor, barnekor, solister, blåsere, dansere og orgel.

For å få dette til skal det settes sammen prosjektkor med både voksne og barn. Vi håper at lokalmiljøet på Hvaler kan stille opp i en felles opplevelse av glede og forventning før julen 2021.

Vi trenger sangere, musikere, kostymer, praktisk hjelp og teknisk bistand. Vi satser på et felles informasjonsmøte før sommerferien hvor vi presenterer opplegget, deler ut noter osv.

Det er viktig at vi allerede nå sprer dette ut til alle som kan være interessert i en spennende opplevelse i Hvaler kirke.

Hvaler menighet
v/Mats-André Soli og Ingrid Dean

Katedralen innvies!

Snart kommer taket

Menighetsbladet har siden byggestart omtalt Håpets katedral ved flere anledninger. Vår nærhet til sjøen, og det faktum at vi i nærmere 1000 år har hatt en *Katedral ved havet* (Ulf Hjørdar), gjør engasjementet for en *Katedral på havet* helt naturlig.

Hvalerfolket har alltid vært vendt mot sjøen, og vi har ryddet strender, vikar og bukter når høst – og vintervær har lagt igjen sine «skatter». Plastsjøppel i form av poser, kasser, tauverk, tønner og kanner er ikke overraskende.

Men selv for oss – som altså vet hva som kommer rekende – har TV-program om hva «plastic fantastic» forårsaker av lidelse for livet i havet, vært en viktig vekker! Og det begynner å gå opp for folk at forurensningen av havet også betyr mye for vår egen helse. Miljøgiftene tas opp i næringskjeden – ikke bra!

Håpets katedral er et flerreligiøst samarbeid for miljø og skaperverk, som ble startet opp for vel 3 år siden med kronprinsesse Mette Marit som beskytter. Borg bispedømme er eier av prosjektet, og Biskop Atle Sommerfeldt er

daglig leder for stiftelsen Håpets katedral. Mange har latt seg inspirere til å delta i dette prosjektet for havet og miljøet, og en viktig milepel markeres lørdag den 5. juni i år – da innvies Katedralen på Isegran kl. 14. Programmet er i skrivende stund ikke klart, men både kronprinsesse og biskop er vel på gjestelisten..?

Normalt ville det ha vært invitert til folkefest, men i disse koronatider blir det nok en digital forestilling, som Kirken faktisk har blitt ganske god på!

Du får med deg innvielsen ved å følge med på menighetens hjemmesider.

Menighetsbladet vil fortelle mer om planene for Håpets katedral i sommerutgaven av menighetsbladet. Det er mye på gang, og kommunens kulturkontor er også engasjert i dette.

Menigheten vil bli bedt om å delta – det er jo vi som kan katedraler...!

dag@plau.no

Avtale med Opplysningsvesenets fond om kirkegrunnen ved Hvaler kirke

Hvem eier kirkebygg og kirkegrunn?

Før 1537 var det Den katolske kirke som eide norske kirkebygg og jordeiendommer som Kirken hadde mottatt som gaver. Ved **Reformasjonen** i 1537 ble protestantisk tro og kirkeordning innført i Norge med et pennestrøk. Den dansk-norske kong Christian III overførte da alle Kirkens verdier til staten, det vil si til kongen. På den tiden var stat og konge samme sak. Kirkebygg og vedlikehold medførte utgifter, men disse kunne kongen overlate til prester og befolkning. Viktigste for kongen var inntektene, enten i form av leieinntekter

eller ved eiendomssalg. Konstant pengeknipe (*særlig etter den store nordiske krig fra 1700-1721*) førte til at kongen solgte mange jordeiendommer. I Norge ble det solgt 632 kirker og annekskirker med tilhørende kirkegods, og i 1724 ble Hvaler kirke solgt på auksjon til en Jens Werenskiold. Da Hvaler kommune kjøpte kirken tilbake i 1860, hadde den hatt 10 eiere etter Werenskiold. Riksantikvaren foresto oppmålinger ved Hvaler kirke i 2002 - 2005 for å fastsette opprinnelig kirkegrunn ved Hvaler kirke.

Opprinnelig kirkegrunn ved Hvaler kirke

Opplysningsvesenets Fond skal oppfylle Grunnlovens bestemmelser

Grunnlovens § 106 fra 1814 inneholder bestemmelser for å sikre at prestene i statskirken skulle få lønn fra avkastningen av det som var igjen av kirkegodset («*det benifiserte gods*»), og for å hindre staten i å beslaglegge avkastning av eiendommer eller kapital. Dette er bakgrunnen for at Stortinget i 1821 opprettet Opplysningsvesenets Fond, heretter kalt OVF. På Kirkøy eier OVF store arealer.

Kirkegård eller parkeringsplass?

Kirkegården ved Hvaler kirke er blitt utvidet i 1919, i 1955 og i 1990. Samlet utgjør kirkegrunnen nå litt over 20 mål. Fra 2009 eide Hvaler sokn snau 60 % av grunnen, etter at OVF hadde overdratt en del av arealet vederlagsfritt til Hvaler sokn. Men OVF eide fremdeles ca. 9 mål av kirkegrunnen, og soknet betalte 500 kroner i årlig festeavgift for dette. Fra 2018 ønsket OVF å øke den årlige leien til kr 146.400. Hvaler menighetsråd reagerte med vantro og bestyrtelse både på summen og på hvordan summen var beregnet: «*Alternativ påregnelig utnyttelse av tomten: Parkeringsplass*». Dette opplevde vi som temmelig umusikalsk! Eventuelt kunne vi få kjøpe arealet for en pris på drøye 2 millioner kroner. Dette hadde vi ikke penger til, og vi startet et møysommelig arbeid med å undersøke gamle festekontrakter og flere endringer som var blitt gjort med disse.

Forhandlinger mellom Hvaler sokn og OVF

Vi har fått hjelp fra både tidligere rådmann, tidligere ordfører, tidligere kirkeverge og tidligere ansatte i Hvaler kommune til å finne informasjon. Både nyere og gamle dokumenter som belyste festeforholdene fikk oss etter hvert overbevist om at det gjennom

årene var gjort urett mot soknet fra OVF sin side. Påsken 2019 fikk soknet også god bistand fra professor Eivind Smith, som er jurist med stor interesse for Hvaler kirke. Ved hjelp av ham fikk vi frem viktige momenter til videre forhandlinger med OVF.

Enighet med OVF om frikjøp av kirkegårdsareal

Våren 2020 ble det oppnådd enighet mellom OVF og Hvaler sokn. Det var til sist administrerende direktør Ole-Wilhelm Meyer og underdirektør Tim V. Midgard i OVF som grep inn i saken og fant en løsning som begge parter kan leve med. OVF innrømmet at deres håndtering av denne saken har vært uheldig, og aksepterte at Hvaler sokn fikk kjøpe kirkegårdsarealet for 171.000 kroner (*kr 20/m²*). I tillegg fikk vi anledning til å kjøpe tomten under og rundt Kirkens hus til en grei pris. Det tar tid med oppmåling og tinglysing, men i januar 2021 har vi endelig betalt kjøpesummen. Hvaler kommune har velvilligst stilt opp med hele beløpet, og nå eier vi både kirkegrunnen og tomten der Kirkens hus befinner seg. Det kjennes godt å ikke lenger være leilending på egen grunn!

Bruksnummer 28 (blått areal) ble kjøpt fra OVF i 1990 etter en lang prosess som startet i 1972. I en rapport som ble skrevet etter en befaring i 1975, kan vi lese følgende: «*I bygartner Skinnarmos betenkning er det nevnt at det ikke foreligger noen prognoser over behov for kirkegårdsareal, men han regner med større etterspørsel etter gravplasser fra bl.a. hyttefolk som egentlig kommer fra større befolkningssentra, men som etter hvert vil oppholde seg større deler av året på Hvaler*».

Vi må vel i dag kunne si at bygartner Olav Skinnarmo var en framsynt mann!

Einar Morland

Grønt areal	7.245 m ²	Dette kalles nå historisk kirkegrunn, og ble overtatt fra OVF i 2009
Gult areal nord	2.090 m ²	P-plass og dåpssakristi med toalett, festet fra 1955 og kjøpt fra OVF i 2021
Gult areal sør	6.460 m ²	Nyeste del av kirkegården, festet fra 1919/1955 og kjøpt fra OVF i 2021
Blått areal	4.970 m ²	Tilleggsareal der servicebygget står, kjøpt fra OVF i 1990 for kr 10/m ²
Sum areal	20.765 m²	

Samlet kirkegrunn ved Hvaler kirke

Menighetsmøte

tirsdag 11. mai kl. 17

Vi inviterer til behandling av årsmøtesaker og presentasjon av endringene i vår lokale ordning for gudstjenester.

På grunn av smitteverntiltak legges møtet ute i Brottet Amfi.

Vi håper på en lun vårkveld.

Ta med sitteunderlag. Enkel servering.

Ved utrygt vær, flytter vi inn i Spjærøy kirke.

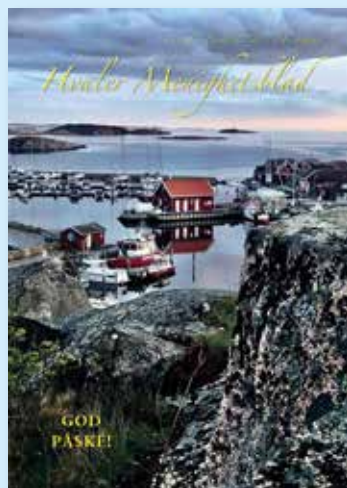
Påmelding til SMS 474 79 730.

Menighetsbladet er på topp

Det er alltid noen som ønsker å få kjennskap til våre oppfatninger, meninger og opplevelser. Det være seg om vi er fornøyd med siste kontakt med «vårt kundesenter», eller hva vi mener om aktuelle spørsmål i tiden.

Det er hele tiden noe som måles – og i forkant av siste kirkevalg (2019) ble folks forhold til Kirken også undersøkt i Borg Bispedømme.

Undersøkelsen var et samarbeid mellom Fredrikstad fellesråd, Borg bispedømmeråd og Kirkerådet. Hensikten var å følge opp strategi 2 i bispedømmets strategiplan:

Helhetlig og målrettet kommunikasjon med medlemmene.

Undersøkelsen ble gjennomført som panelundersøkelse på web i regi av Norstat. Tusen medlemmer i Den norske kirke i Borg fikk 28 spørsmål om tro, praksis, preferanser, kjennskap mm. i uke 50-52 i 2018.

Undersøkelsen er å finne på Bispedømmets nettsider – både spørsmålene, svar og konklusjoner – og det er interessant informasjon å finne. (Søkeord medlemsundersøkelse.) Hensikten med undersøkelsen var altså å gå inn på hvordan vår kommunikasjon med medlemmene ble oppfattet, og det var fint å se at «Informasjon mottatt gjennom Menighetsblad» skårer på topp!

Her i vår menighet har vi ikke noen slik undersøkelse å lene oss på, men alle vet jo at det er slik! Er utgivelsen forsinket, ringer folk: Hvor blir det av Menighetsbladet?

Bladets seriøsitet som informasjonskilde – med innhold som favner hele bygda, gjør at annonseselger'n trygt kan fortelle annonsørene at «her treffer du Hvalerfolket – ingen kaster menighetsbladet!»

Og våre annonsører er trofaste – de fleste er med i hver utgave, og har vært det i mange år...! Annonseinntektene er avgjørende for å kunne utgi et kvalitetsprodukt som Hvaler Menighetsblad – ca. 60 sider 4 ganger i året. Menighetsbladet er nå inne i sin 74. årgang!

Menighetsrådet takker annonsørene, og oppfordrer bygdas befolkning til å bruke de lokale tjenester som tilbys. Det er takket være annonsører og mottatte gaver at vi er i stand til å utgi et menighetsblad som blir lagt merke til.

Lokalavisa? – det er menighetsbla', det!

dag@plau.no

HISTORIEN OM ET 80 ÅR GAMMELT BILDE

Skoleåret 1939 – 1940 på Asmaløy

Reidun Viker

Bak fra venstre: Rolf Gravningen (Østsiden), Einar Reinert Pettersen (Rød), Jarl Inge Jensen (Viker), Erling Mathisen (Brekkerød) og Jan Hartvig Hansen (Viker).

I midten: Arne Henriksen (Oslo), Anne Grete Pettersen (Fredrikstad), Ester Johansen (Huser) og Reidun Julie Kolbeinsen (Huser).

Foran fra venstre: Åge Jensen (Viker), Grete Øistad (Rød), Hildur Josefine Antonsen (Viker), Torleif Olsen (Huser) og lærerinnen Anna Vadla.

I bakgrunnen den gamle Asmaløy skole. Skolestua lå i den nordre delen.

Min bestemor Agnes fra «Sønnerød» fikk sin skolegang der. Etter at den nye skolen ble oppført, ble huset solgt til Andreas og Fredrikke Jonassen i 1902. Andreas døde i 1921 og Fredrikke i 1939.

Huset sto trolig tomt på tidspunktet da bildet ble tatt, men i desember 1940 flyttet min mors tvillingsøster Karen inn med sin mann Hans Fjelle.

Da jeg lette etter noe blant gamle fotografier, fant jeg dette bildet av småskolen på gamle Asmaløy skole. Bildet ble tatt av min onkel Arne Lorentzen, da vår «frøken» fru Anna Vadla tok oss med på tur. Vi passerte huset til mine besteforeldre på Allerød på Asmaløy. Onkel Arne bodde der.

Vi hadde det som het «sammenholdte klasser». Første og andre klasse gikk sammen.

Tredje, fjerde og femte gikk sammen og sjette og syvende gikk sammen. Vi gikk på skolen annenhver dag. Bare første og andre klasse gikk hos lærerinnen, de øvrige hos læreren som var ektemannen til «frøken», han het Knut Vadla. «Frøken» kom fra Trysil og mannen fra Ryfylke i Rogaland.

Det ble et svært uvanlig skoleår. Vi begynte på skolen i august. Ingegerd Hansen, mor

til Jan Hartvig Hansen fra Vikar, ble med mamma og meg hjem. Ingegerd hadde bakt bringebærterte og så feiret vi den første skoledagen hjemme på Huser.

Vi var bare fire førsteklassinger, Erling Mathiesen fra Brekkerød, Einar Reinert Pettersen, han var sønnen til Pettersen som drev butikken Bergli på Rød, Jan Hartvig Hansen var fra Vikar og jeg, som het Reidun Julie Kolbeinsen og hadde kortest vei, kom fra Huser. Jeg fikk følge til skolen av annenklassingene Ester Johansen og Torleif Olsen som også var herfra.

Fru Vadla var en enestående pedagog, så vi trivdes på skolen alle sammen. «Frøken» var veldig musikalsk. Hun spilte piano, og mange ganger hadde vi sangtimer i stua hennes, for der sto pianoet. Siden hun underviste på Asmaløy bare annenhver dag, reiste hun til Kirkøy og underviste på Brekke skole den andre dagen. Det fulgte et lite småbruk med skolen. Vadlas hadde ei ku og noen høner og vel en gris. En dag var fru Vadla lei seg, kua hadde blitt syk. Da fant vi barna på at vi skulle be en bønn for kua om at den måtte bli frisk. Dette gjorde vi, og frisk ble den. Vadlas drev også en tid en liten sølvrefarm, og burene var satt opp nord i Kilemyra.

Men en dag i april, mens vi spiste frokost, så og hørte vi mange fly over oss. Jeg ville absolutt gå til skolen, men pappa sa nei. Jeg gikk likevel, men da jeg kom til Huserbakkene møtte jeg lærer Vadla og flere elever. «Gå hjem igjen», ropte de. «Det har blitt krig».

Da jeg kom hjem, gikk mamma og jeg til fru Søhol i butikken på Skipstad og kjøpte en sekk hvetemel og mange toiletsåper.

Vi hadde vel ikke så mange penger, men mamma som hadde opplevd første verdenskrig, kjøpte det de hadde savnet mest den gangen. Vi dro hvetemelsekken hjem på en vogn laget av en fiskekasse på et understell fra en barnevogn. Såpestykkene ble delt i to, så de skulle vare lenge. Jeg tror vi klarte oss gjennom hele krigstiden da vi brukte B-såpe til hendene.

Etterpå sprang vi ungene, bl.a. Ester, Torleif og jeg, opp til varden mot Huserstøet. Der sto vi hele dagen og så på de store grå flyene med hakekors på. Tror ikke foreldrene visste hvor vi var.

Det var flere fra Asmaløy som bodde i Fredrikstad og i Oslo. De tok med barna sine til Hvaler, det var ikke så «farlig» på landet. Det kom minst tre til vår klasse. Fra Østsiden kom Rolf Gravningen, sønn av Jens Gravningen og Eugenie Bartholdsen fra Nysted på Skipstad. Fra Oslo kom Arne Henriksen, sønn av Agnes Sandersen fra Kasene. Anne Grete Pettersen (Gilberg) kom fra Fredrikstad, moren var enke og arbeidet på Hansen & Co fra sju om morgenen til halv fem om ettermiddagen.

Hansen & Co ble beordret av tyskerne til å sy sperreballonger til skip. Vanligvis produserte de oljehyrer til fiskere og dongeri arbeidstøy. Anne Gretes mamma tok med rester av sperreballongstoffet og sydde bl.a. regnbukse til min bror Knut.

Alle bodde midlertidig hos besteforeldre eller andre slektninger, de flyttet hjem igjen når neste skoleår begynte.

Fra redaksjonen

Som våre lesere sikkert har sett, har vi noen ganger hatt reportasjer om enkelte foretak på Hvaler. Vi har nå innsett at dette medfører forskjellsbehandling. Det blir en vanskelig grensegang mellom hva som er og hva som ikke er næringsreklame. Fra 2021 vil vi ikke lenger ta inn artikler om næring i bladet.

Vi setter veldig stor pris på annet stoff som vi får inn, så vi oppfordrer våre lesere til å fortsette å skrive og sende stoff til oss!

Takk for din støtte

Alt arbeid med menighetsbladet gjøres uten vederlag, og dette gjelder både for redaksjon og for bidragsytere, både de lokale og andre.

Vi sender i tillegg en stor takk til de mange som distribuerer menighetsbladet slik at det kommer frem til leserne.

Takk også til våre annonsører for deres støtte.

Men mest av alt vil vi denne gangen takke leserne for deres gaver! Uten disse hadde vi ikke maktet å gi ut bladet, og redaksjonen velger å se på gavene som et uttrykk for at mange lesere er fornøyde med bladets innhold og profil.

Tusen takk!

Årets konfirmasjonsgudstjenester

Årets konfirmasjonsgudstjenester er utsatt til september.

Søndag 5. september er det konfirmasjonsgudstjenester i Hvaler kirke.

Lørdag 11. september og søndag 12. september er det konfirmasjonsgudstjenester i Spjærøy kirke.

Marius Kjølholt

Gravlykter

Vi går mot påske, og mange ønsker å pynte gravene med levende lys og vakre blomster. Her ønsker jeg å dele litt informasjon om gravlykter.

Både stearin og gravlysenes plastlokk er attraktive for fugler og andre dyr. Dermed ender løse lokk og gravlykter av plast på jorder i nærheten og ellers i naturen. Gravlykter er det vanskelig å sortere rett, og de kan heller ikke gjenvinnes. Gravlykter med batterier inneholder både plast og tungmetaller, og må derfor sorteres som elektronisk spesialavfall. Problemet er også at flesteparten av disse blir glemt igjen på kirkegården, og blir ikke fjernet etter bruk. Flere blir også tatt av kantklipperen.

Det er ingenting jeg heller vil enn at dere skal komme til en vakker kirkegård pyntet med levende lys. Dette er derfor ment som en påminnelse om å ta bort gravlykter etter bruk. Dersom man ikke har mulighet til å besøke kirkegården så ofte, foreslår jeg at man velger et annet alternativ enn plastlykter. For eksempel finnes det gravlykter av metall og glass som enkelt kan plasseres stødig ved graven.

Jeg har skrevet i tidligere menighetsblad om behov for bedre sortering av avfall. Vi blir stadig flinkere til å sortere, så takk til alle som bidrar her. Min jobb er å markere tydelig på søppeldunkene hvor avfall skal kastes. Da blir det enklere å sortere riktig. På denne måten bidrar vi sammen til en vakker og ryddig kirkegård.

*Med vennlig hilsen
deres kirketjener
Marius Kjølholt*

Bestemormysteriet del 2

De selvlærte detektivene Amanda og Manuel løser mysteriene før de voksne har oppdaget at det er noe å løse. I Bestemormysteriet drar Amanda og Manuel til Oslo for å finne ut hva som har hendt med Manuel sin bestemor. Bestemormysteriet del 1 finner du i forrige nummer av menighetsbladet.

Manuel rakte meg telefonen så jeg kunne lese meldingen selv: «Gå av på neste holdeplass Manuel, og vent på meg. Vær så snill! Du kan ikke stole på bestemor. Jeg skulle fortalt deg dette før, men bestemor har sittet ti år i fengsel for grovt ran. Hun slapp ut da du var to år gammel.» Jeg visste ikke hva jeg skulle si, men til slutt sa jeg «Hva gjør vi nå?». Jeg behøvde ikke å vente på svaret fra Manuel, for jeg så i blikket hans at han hadde bestemt seg allerede. Han ville selvfølgelig at vi skulle reise til Oslo, til bestemoren hans.

Det var ettermiddag da vi gikk av toget i Oslo og satte oss på trikken. Det var enkelt å finne frem til bygården der bestemoren til Manuel bodde. Vi hadde jo adressen hennes, og en mobiltelefon. Og Manuel hadde vært på besøk hos henne før, selv om det var lenge siden. Ingen svarte da vi ringte på dørklokken hennes ved hovedinngangen. Men før vi rakk å lure

Illustrasjon: Hanne Lillevold

på hva vi skulle gjøre, ble vi sluppet inn av en nabo som var på vei ut. «Så hyggelig at Edel skal få besøk! Dere får hilse henne fra meg, jeg har ikke sett henne på et par dager.»

Manuel sin bestemor bodde i fjerde etasje, helt på toppen av bygården. Vi gikk opp trappene uten å prate sammen, og jeg lurte på hva vi skulle gjøre dersom døren inn til leiligheten var låst. Da jeg fikk se at døren sto på gløtt, snudde jeg meg mot Manuel for å si noe om at vi i hvert fall slapp å sove ute. Men Manuel løftet fingeren sin opp mot munnen, og fikk meg til å tie. Han gjorde tegn til meg om at vi skulle ta av oss yttertøy og sekket så lydløst vi kunne. Så åpnet vi døren og gikk forsiktig inn i gangen.

Vi ble stående en stund innenfor. Det var ganske mørkt i leiligheten, og det tok en liten stund før øynene våre ble vant til det. Plutselig kjente jeg noe som tok tak om foten min, og jeg holdt på å skrike høyt. Men da jeg kikket ned var det bare en svart katt som hadde strøket seg inn til leggen min. «Jeg burde advart deg mot katten» hvisket Manuel til meg og smilte.

Vi ble litt mer avslappet nå da vi hadde fått hilst på katten. Vi begynte å gjennomføre leiligheten, rom for rom. Leiligheten var ikke stor, så det tok ikke lang tid før vi var sikre på at vi var alene. «Vi trenger nok ikke å hviske mer nå» sa Manuel. «Men vi må finne ut hvor bestemor kan være, så fort som bare det. Tenk om hun virkelig er i fare!» Vi gikk gjennom leiligheten igjen – denne gangen lette vi etter noe som kunne gi oss en idé om hva som hadde skjedd. «Se her!» sa jeg og pekte på stuebordet. Ved siden av en oppslått bok, sto en halvfull tekopp og en tallerken med et halvt kakestykke. «Dette la jeg ikke merke til i sted. Det ser ut som om den kaken har vært ute av kjøleskapet alt for lenge.» Manuel nikket alvorlig. «Helt siden bestemor ringte meg i går kveld».

«Au, denne katten biter!» Den svarte katten hadde vært så rolig da vi kom inn i leiligheten, men hadde etter hvert blitt mer og mer plagsom. Nå hadde den begynt å bite, eller nappe, meg i foten. «Det ser nesten ut som om den vil deg noe» sa Manuel. Jeg tok et skritt fremover, og da slapp katten taket. «Gå først du pusen» sa jeg. «Mjau» svarte den, pilte bort mot bokhylla, og hoppet opp i en hylle som var nesten tom. Så begynte den å krafse på veggen bak hyllen, og mjauet høyt og skjærende. Så ble den stille, og da hørte

vi det: En lyd som kom fra innsiden av hyllen! Veldig svakt kunne vi høre en menneskestemme som sa «hjelp».

«Det er noe med bokhyllen!» Manuel var borte hos katten i to sprang. «Jeg husker det nå! Bestemor viste meg det da jeg var liten.» Manuel strøk katten over ryggen, og så på den. «Nå må du vise meg! Hvor skal jeg trykke?» Katten hoppet ned fra den tomme hyllen, og løp bort til den ene enden av bokhyllen. Der begynte den å krafse på bøkene. Manuel tok ut bøkene en etter en, helt til han ropte. «Her er låsemekanismen! Nå må du hjelpe meg å skyve!». Så begynte Manuel og jeg skyve i den ene enden av bokhyllen. Etter hvert som vi skjøv vår side inn, så vi at den andre enden av veggen var på vei utover. Veggen var festet i et punkt midt på, og beveget seg nå som viseren på en klokke – eller som en karusell. Snart sto vi på den andre siden, i et mørkt og lite rom uten vinduer. «Hjelp!» hørte vi igjen, og nå hørte vi at lyden kom fra en kiste midt i rommet. Både Manuel og jeg løp frem til kisten for å åpne den, men vi fikk den ikke opp. Kisten var låst!

Hva som skjer videre, får du vite i siste del av Bestemormysteriet som kommer i sommernummeret av menighetsbladet. Takk til 4. trinn på Floren skole og 4. trinn på Åttekanten skole som har kommet med ideene til mysteriet! Du kan lese flere mysterier som Amanda og Manuel har løst i Hvaler menighetsblad 2019 nr. 3 og nr. 4 (Hundebæsjmysteriet), og i Hvaler menighetsblad 2020 nr. 1 og nr. 2 (Fastelavnsmysteriet). Alle tidligere menighetsblad finnes på nett: kirken.no/hvaler.

Klokkespillet i Hvaler kirke

Jeg heter Snusen og bor i Spjærøy kirke, i det lille tårnrommet bak orgelet. Noen ganger reiser jeg på besøk til Hvaler kirke, og det siste året har jeg vært der ofte. Jeg synes nemlig det er så flott å se på når stjernen på klokkespillet snurrer rundt og rundt. Det gjør den av og til når noen spiller på det nye fine orgelet i kirken. Har du sett stjernen snurre?

Plussord

Har du oppdaget Plussord?

PLUSSORD er små, daglige ord for dagen på Facebook og Instagram med Egil Svartdahl, Lisa Børud Gustavsen, Sunniva Gylver og Andreas Hegertun. Hver morgen gjennom hele uken legger de ut andakter som varer ett minutt. Målet er å gi hele Norge det de mener er verdens beste start på dagen.

Du får med deg en liten tanke rundt et bibelvers og du får velsignelsen.

Du får altså en ny andakt hver dag, og det tar bare ett minutt. Du kan laste det ned og se andaktene på telefon, nettbrett eller PC.

Og er du ikke på Facebook eller Instagram, finner du andaktene på Internett på denne adressen. www.plussord.no

Det tar ikke lang tid i hvert fall!

God morgenstund.

Dryppende honning i Utgårdskilen

Til alle tider har honning vært ettertraktet. Allerede i historisk tid forstod menneskene å nyttiggjøre seg bienes forråd av honning. I Ordspråkene i Bibelen, står det at «Vennlige ord er dryppende honning, søte for sjelen og sunne for kroppen!» (Kapittel 16, vers 24).

Interessen for birøkt har variert. Her i landet har birøkt vært vanlig siden 1700-tallet.

Det siste tiåret har Norge og Europa, opplevd økt interesse for birøkt. Bienes produkter er rene naturprodukter som etterspørres i et stadig stigende marked.

Vi vil vite litt mer om honning og birøkt. Derfor tar vi turen til Betsy Engly Braseth og familien i Utgårdskilen. Hvorfor? Jo, fordi hennes store hobby er nettopp bier og bigård.

Hva var det som vekket interessen for bier, Betsy?

Bestefar var birøkter, og når jeg i voksen alder så et TV-program om bier så tenkte jeg at det der må være veldig interessant. Like etter startet hagelaget opp en studiering om bier som virkelig satte fart på nysgjerrigheten. Høsten 2018 ble jeg med på et grunnkurs i birøkt, og i mai året etter startet eventyret. To flotte kuber ble hentet hjem til Engly. Jeg ble advart av erfarne røktere om at hobbyen brått kan utvikle seg. Og intet unntak. To kuber ble raskt til fem. Og jeg drømmer om flere!

Betsy Engly Braseth

Vi får Betsy til å fortelle litt mer om plassen Engly i Utgård.

Huset Engly ligger på Nedre Utgård på Vesterøy og ble bygd av min kjære bestefar Erling (med traktor`n). Erling kjørte bare traktor, ikke bil. Han hjalp alltid til med kjøring av ved, deltok i dugnadsarbeid, måkte snø og fraktet materialer til hytter og hus. Det var harde tider på Hvaler etter krigen og eiendommen ble valgt ut i fra muligheten til å være mest mulig selvberget gjennom året. Her på Engly

ble det plantet over 100 frukttrær, for det meste epler, som etter høsting ble fraktet med båt til Fredrikstad for salg. Det ble holdt både gris og høner til eget bruk, og en arbeidshest lettet på de tyngste oppgavene på bruket. Med overflod av epletrær så hadde man selvfølgelig også bier. Bienes pollinerende arbeid var den viktigste årsaken til birøkt, men honning var så klart en kjærkommen bonus oppå det hele. (Til opplysning: pollinering, overføring av pollen fra pollenbærerne, en plantes hannlige deler til en plantes hunnlige deler). Et barndomsminne jeg alltid vil tenke på med glede er bestefar som sto i kammerset ved siden av kjøkkenet og sakte, sakte rørte honning i en stor tank på gulvet. Lukten og synet var rett og slett magisk. Bestefar var snekker, fisker og jordbruker for å få det hele til å gå rundt. Engly alltid vært en generasjonsbolig. Nå bor jeg med mann og to flotte jenter her.

Hvordan arter livet seg i bisamfunnet?

I en bikube er det ca. 60 000 bier i høysesongen. Vokstavlene er det eneste inventaret. Dronningen er den viktigste. Kuben klarer seg ikke uten henne. Dronningen styrer. Hun legger 2000 egg daglig i sommerhalvåret og tilbringer rolige dager lunt i kuben. Hun mates og oppvartes av arbeidsbiene. Dronningen lever i fire- fem år, men det er vanlig at vi bytter henne ut etter to til tre sesonger. Det tar 21 dager fra dronningen legger et egg i en celle til en ny bie ser dagens lys. Arbeidslivet starter kjapt. De yngste arbeidsbiene utfører de fleste oppgavene «hjemme», - rydder og ordner. De litt eldre får en mer offensiv oppgave som mottaksbier og vaktbier ved inngangen til kuben, før de tar fatt på sin tøffeste periode i livet: feltarbeidet. Som trekkbier

Hel dress med slør gir bra beskyttelse. Selv snille, fredelige bier kan bli urolige og stikke

skal de samle nektar. Dronene er de mannlige individene i kubene. Honningbier er sosiale insekter som lever sammen. Alle er avhengige av hverandre. De må samarbeide.

Om vinteren, fra november til februar, er biene inne. Da sitter de sammen i klase for å holde varmen. Biene går ikke i dvale, men spiser av maten de har her i kubene, sukkerlageret vi har lagt inn til dem om høsten som erstatning for honningen. De sitter tett, tett sammen for å holde dronningen og hverandre varme. Når det er ekstra kaldt vibrerer biene med vingene for å holde jevn temperatur inne i kubene. Nå hviler de og venter på våren. Dette er en rolig tid for oss birøktene også. Litt ettersom av og til er det eneste. I mars - april begynner ting å skje. En ny sesong er i anmarsj. Sola stiger høyere på himmelen og varmer mer og mer. Dronningen begynner å legge egg og biene våger seg ut. Tiden er inne for birøkternes vårrengjøring av kubene. Fra mai til september er det høysesong og travelt i kubene. Det er bier som letter og lander hele tiden. Det blomstrer jo overalt! Biene jobber kontinuerlig. Snart er kubene fulle av deilig sommerhonning vi kan høste. Deretter er det lyngen som tiltrekker biene.

Livet i en bikube

Vi er heldige som har lyng rett utenfor døra, så mine kuber står på stedet hvil hele året. Biene flyr i en radius på tre kilometer fra kuben og beiter i dette området. De har et meget komplisert «dancespråk» som de bruker når de skal formidle til hverandre hvor det er funnet en god nektarkilde. De forteller hvor, og hvor mye mat de har funnet. De flyr av sted for å høste nektaren. Og nektaren blir til magisk honning. Visste du forresten at biene har bukselommer på bakbeina som de fyller med godsaker før de flyr tilbake til kuben sin? En teskje honning, et livsverk for en flittig bie! En arbeidsbie lever i fire til seks uker.

Det sies at det er terapi og beroligende å arbeide med bier?

Ja, absolutt! Forskning har vist at duften fra en bikube har en beroligende effekt på oss mennesker. De hadde spesialbygde bikuber som var koblet til en pustemaske slik at man fikk testet dette. På et kurs om bienes produkter lærte jeg også at man kunne legge propolis, (limet som biene lager for å tette sprekker i kubene sine og som også

er et ettertraktet biprodukt) i en varmepute eller hodepute for å ha i sengen og lukte på før leggetid. Noe av det første jeg lærte på grunnkurset var også at i bigården må man ta det med ro. Biene er vare for støy, brå bevegelser og lukt. Er du stresset, svett, amper og slurvete blir biene hissige. Er du derimot rolig og systematisk når kuben sjekkes, enser de knapt at du er der. Det er fascinerende å kikke inn i samfunnet deres og se hvordan dette utrolige maskineriet fungerer. Jo mer jeg lærer, desto mer fantastisk synes jeg det er. Og det er selvfølgelig alltid spennende å se om du finner dronningen. Til å begynne med ga jeg meg aldri før jeg hadde funnet henne, men etter hvert har jeg blitt mer avslappet på området, og slått meg til ro med at så lenge jeg ser egg og yngel i kuben er alt bra.

Har du noen forslag om hvilke planter og blomster du vil anbefale alle som får lyst til å ha en bivennlig hage til sommeren?

Agurkurt, honningurt, kattermynte og lavendel er store favoritter i hagen vår. Ikke bare for honningbiene, men også

mmmm...deilig å slurpe i seg litt nektar

for solitærbier (villbier), humler og sommerfugler. Vi har merket en stor forskjell på antall insekter i hagen etter at vi systematisk har begynt å plante på deres premisser. Det vrirmler av sommerfugler og humler i myntebedet vårt. En annen ting som også er viktig for insektene, er at de får tilgang på mat når vårsola titter fram. Om våren er våre pollinerende insekter spesielt sårbare. De trenger mat. Plant krokus, tulipaner, pinseliljer og andre vårbloster. Du vil få en herlig start på våren med både blomsterflor og summende insekter. Og la seljetrærne stå! De er nummer en på vårbuffeten for biene våre. Insektene gjør en livsviktig jobb. De er sårbare for endringer, særlig utbyggingspress. Vi må alle legge til rette for pollinerende insekter og invitere dem inn både i hagen og på balkongen!

Vil du dele en oppskrift med oss?

Jeg har begynt å bytte sukker med honning i mange av oppskriftene mine. I stedet for

2 ss sukker tar jeg 1 ss honning. Gjærbakst og honning blir alltid vellykket. Bruk gjerne sommerhonning her, den er mild og god. Honning inneholder viktige vitaminer, mineraler, aminosyrer og antioksidanter, alle næringsstoffer kroppen trenger. Ved å bytte ut sukker med honning får du med næringsstoffer på kjøpet. Toast med honning er også topp. Funker året rundt!

2019 var året jeg kastet meg ut i det og skaffet meg husdyr. For et eventyr det har vært. Det var spenning fra første stund. Mye er lært, og mye er feilet og det blir nok mer av begge deler. I høysesongen er det ganske mye arbeid. Det som er fint er at det blir stille etter stormen. Når man har jobbet fra mai til oktober, så får man fire-fem måneder med veldig lite jobb. Og da rekker man å savne disse skapningene før ny sesong så smått tar til igjen i mars. Hobbyen anbefales! Som belønning for arbeidet høster man deilig, magisk honning!

Ellen

Martin Ludvig Simensen

Dette er en artikkel skrevet av Aslak Jensen, og artikkelen ble publisert i Fredrikstad Blad i 1982. Hvaler menighetsblad har fått tillatelse til å gjengi den i sin helhet av Aslak Jensens datter, Inger Jensen.

Martin Ludvig Simensen var det eldste barnet, født 10. juni 1843. Han bodde sammen med foreldrene så lenge de levde. Ifølge Hvaler bygdebok var han «tungsindig» og ved folketellingen i 1865 var han oppført som fisker og «sindsvag». Det er umulig å si hvorvidt dette er en riktig betegnelse, han kan vel med en moderne betegnelse, ha vært utviklingshemmet.

Han bodde sammen med foreldrene, så lenge de levde, på husmannsplassen Norderhaug, og senere på husmannsplassen i Utgårdkilen. Sammen med faren,

*Martin Ludvig Simensen 1843–1928,
tegnet av Egil Thorin Næsheim.*

Simen Magnussen, tok han ned huset på Norderhaug og fløtet det til Utgårdkilen i 1875.

I den lille stuen i Utgårdkilen bodde han sammen med sin søster Nora. Huset er beskrevet slik:

«I stuen sto det et velslitt klaffebord under vinduet og på hver av sideveggene en seng. På veggen over en sortmalt kommode, hang et veggur av den rektangulære typen som var så alminnelig i det forrige århundre. Potteplanter i vinduskarmen, skilderier på veggene, filleryer på gulvet, og de lave loftbjelkene, skapte en lun hygge. Noen enkle stoler og en etasjeovn avsluttet inventaret. Døren ut til kjøkkenet var vakkert blåmalt og bidro til å skape farge over den vesle stuen».

Ved den lave trappesteinen utenfor sto det alltid en sopelime av bjerkeris, og nettopp den skulle bli Martin Ludvig Simensens varemerke. I kjelleren hadde søsteren Nora høns, og det var både blomster, bærbusker, kirsebærtrær og syrinbusker ved huset.

Martin Ludvig Simensen drev litt med fiske slik som alle andre i Utgårdkilen, men han var mest opptatt med å lage sopelimer. På dette området var han en fagmann. Han laget to slag. Foruten den mer vanlige av bjerkeris var han rene kunstneren i å lage koster av kreklingris. Han la riset i bløt i

bekken tett ved huset, og gnicket det til all bark var fjernet. Så formet og bandt han det til skinnende hvite og myke feiekoster. Alt var laget av originalmaterialer. Med jevne mellomrom vandret han rundt fra hus til hus og solgte. Han var alltid velkommen, blid og meddelsom som han var.

Han bodde livet igjennom på Norderhaug og på husmannsplassen Stranden på Utgård, og døde 20. mai 1928 som en fattig husmann og fisker, på samme måte som faren. Den siste tiden han levde ble han pleiet av Anna Birkeland som var menighetssøster på Hvaler. På sine eldre dager fikk Martin Ludvig Simensen understøttelse av kommunen. Den kom regelmessig i brun forseglet konvolutt til postkontoret på Hauge.

Anders Barm som var fattigforstander på Hvaler, kom ofte på besøk til Martin Ludvig. Det var også han som tok hånd om boet da Martin Ludvig Simensen døde i 1928. I kommodeskuffen fant de alle de brune konvoluttene fra kommunen uåpnet. Martin Ludvig hadde ikke åpnet en eneste en. Den 21. juli 1928 ble det holdt auksjon som skikk var. Stuen ble solgt og revet og nå står den som uthus på en av nabogårdene.

På Hvaler bygdetun henger et enkelt navneskilt hvor «Olava» er skåret inn. Det er fra snekken til Martin Ludvig Simensen. Den ble kjøpt av familien Brønne med hytte i Vikershavn. Av hans mange sopolimer finnes det imidlertid ingen igjen. Blant folk flest ble han kalt «Ludvig Stranda» og han var den siste «strandsitter» (husmann) på Hvaler.

Gaven som fornyer seg selv

Hvaler menighetsblad er en lokal informasjonskilde, hvor også stoff fra og om dagliglivet i bygda finner plass. Vi dekker naturlig nok kirkelivet, men forteller gjerne om foreninger og aktiviteter, kulturtilbud og fra bygdehistorien. De som måtte lure på hva en Arkimedesskrue er, finner forklaringen i siste juleutgave, dvs nr 4/20.

Så – kjenner du noen som gjerne skulle ha vært her – hele tiden? Et årsabonnement på Hvaler menighetsblad er nesten som en flyttemelding!

Og hvilken annen gave fornyer seg automatisk 4 ganger i året – uken før palmeseøndag, uken før St.hans, utimo september og siste uke i november...?

Årsabonnementet koster kr 300,- og betales til VIPPS 595306 eller konto 1506.23.78902.

Send epost til jenny@hvaler.kirken.no med navn og adresse til giver og mottaker, eller melding til redaksjonen v/ Dag Plau 952 27 449.

Vi sender deg et gavekort/bekreftelse som du kan sende som hilsen.

dag@plau.no

SIDEN SIST

19. desember var det julekonsert til inntekt for «Dråpen i havet». Publikum betalte frivillig billettpris, og inn kom kr 8 300 som gikk uavkortet til flyktingene i Morialeieren. Takk til Karen Marie Ulvestad-Grandahl, Olivia Søby Ulvestad, Christian D. Ulvestad, Stein Kåre D. Ulvestad, Esther Alvim, Ingrid Dean og Jonas Bjørnerud.

«Sanger uten ord». Konsert i Hvaler kirke lørdag 21.11. Konserten «sanger uten ord», musikken ble vakkert formidlet av Charlotte Richardsen (trompet), Bente Illevold (eufonium) og Mats-André Soli (klaver).

Julaften 2020 stengte faren for koronasmitte oss ute fra kirkene våre. Menighetsrådet klargjorde likevel for tre gudstjenester ved Spjørøy kirke og to gudstjenester ved Hvaler kirke. Gudstjenestene ble holdt utendørs ved begge kirkene. Gudstjenestedeltakerne fikk anledning til å gå gjennom kirkerommet og tenne et lys, alt annet foregikk utendørs. Det var naturlig nok varierende frammøte, og ikke i nærheten av det antallet vi er vant til ved normale julegudstjenester.

15. november var en stor dag i Hvaler kirke. Maria Ying Schorpen ble vigslet til kantor i den norske kirke. Biskop Atle Sommerfeldt, domprost Kari Mangrud Alvsvåg, Ken Phillips og en rekke andre kirkelig ansatte og venner var til stede. Maria har fått jobb i Vestfold i gamle Ree kommune. Hun har studert utøvende kirkemusikk ved NTNU i Trondheim.

Sissels Fotklinikk

Autorisert fotterapeut

En god hverdag er avhengig av friske, velfungerende føtter

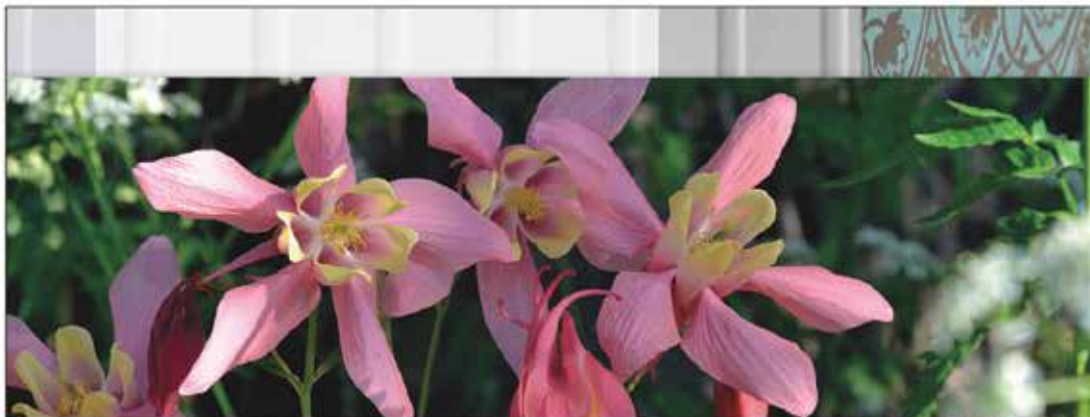

Jeg kan hjelpe deg med forebygging og behandling av blant annet:

- Inngrodder negler/soppnegl
- Torner/hard hud/hælsprekker
- Vorter
- Hudproblemer
- Fotsmerter

Om du derimot har friske føtter, er du også hjertelig velkommen til en god, pleiende behandling kun for velvære.

Du finner meg i lokalene til HAV Frisør og Velvære i Ødegården. Adresse: Fastlandsveien 12, 1684 Vesterøy. Jeg har åpent etter avtale og tar også hjemmebesøk. Timebestilling: 91749492.

Det er vi som er Skjærgårds- maleren på Hvaler

Har du en jobb du skulle ha gjort, så har vi erfaringen og kvalifikasjonene. Våre erfarne malere har utført alle typer oppdrag.

Vi utfører male- og gulv-tjenester for hyttemarkedet, boliger, sameier og mindre næringsoppdrag i hele Østfold og Oslo.

Malermester Sjur B. Hansen

Telefon: 900 86 212

E-post: sjur@malermester.no

FORVENT

Kvalitet

Lokal kunnskap

Tilgjengelighet

Dedikasjon

Entusiasme

Innovasjon

Grundighet

Overस्कudd

Integritet

Vinnermentalitet

Teft

Veiledning

Inspirasjon

Kontroll

Resultater

Prioritet

Profesjonalitet

Lidenskap

Glede

Engasjement

Øversikt

Energi

Ro

Streddersom

Involvering

Nøyaktighet

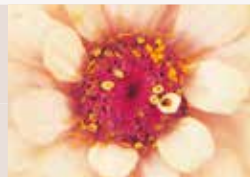
PRIVATMEGLEREN
FREDRIKSTAD

Wilbergjordet 2, 1605 Fredrikstad • Tlf. 97 17 86 20
www.privatmegleren.no/fredrikstad

JØLSTAD

begravelsesbyrå
Fredrikstad og omegn

Benjamin Nordling

Svein Åge Johansen

Hans K. Helgesen

Birgit Groth

Vakttelefon 69 130 130 (24 t)

Farmannsgate 10

www.jolstad.no Lokaleid begravelsesbyrå

Mesterhjelp Skjærhalden as

post@mesterhjelp-hvaler.no

www.mesterhjelp-hvaler.no

Ring oss så finner vi en løsning for deg!
Hytte – Hjem – Bedrift

Alt for en enklere hverdag

Tlf. Monica 403 06 155

DIN LOKALE RØRLEGGER

Om du skal reparere et **KLOSETT**, skifte **KJØKKENKRAN**, eller drømmer om **NYTT BAD**, så kan vi hjelpe deg. Kom innom vår butikk på Vesterøy på Hvaler og få tips og inspirasjon, og se et bredt utvalg av baderomprodukter. Våre rørleggere har lang erfaring, og velger du oss er du sikret at jobben utføres i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

EGEN GRAVEAVDELING

Vår maskinpark er tilpasset de fleste typer graveoppdrag fra minigraver til sjølekter for sjørarbeider.»

Bademiljø
BEST PÅ BAD

**BADEMILJØ
HVALER RØRLEGGERBEDRIFT AS**

Fastlandsveien 16, 1684 Vesterøy 69 37 56 60
Avd. Skjærhalden Storveien 16, 95 07 51 20
post@hvaler-ror.no / www.hvaler-ror.no

HVALER IT-SERVICE

PC-hjelp - TV - Internett - Wi-Fi
Telefon - E-post - Virus - Back-Up
Installasjon - Hjemmeside - Domene
Privat og Bedrifter

94 20 26 55 - www.hvalerit.no
facebook.com/hvalerit

VIS-À-VIS

helse

Skjelsbu 14, Hvaler; tlf. 46890923
www.vis-a-vis-helse.no

Vi utfører alt av elektrisk arbeid i boliger og hytter

ELEKTRIKEREN

Morten Kristiansen

92 41 90 62 – morten@edra.no

– Skjærhalden –

www.edra.no

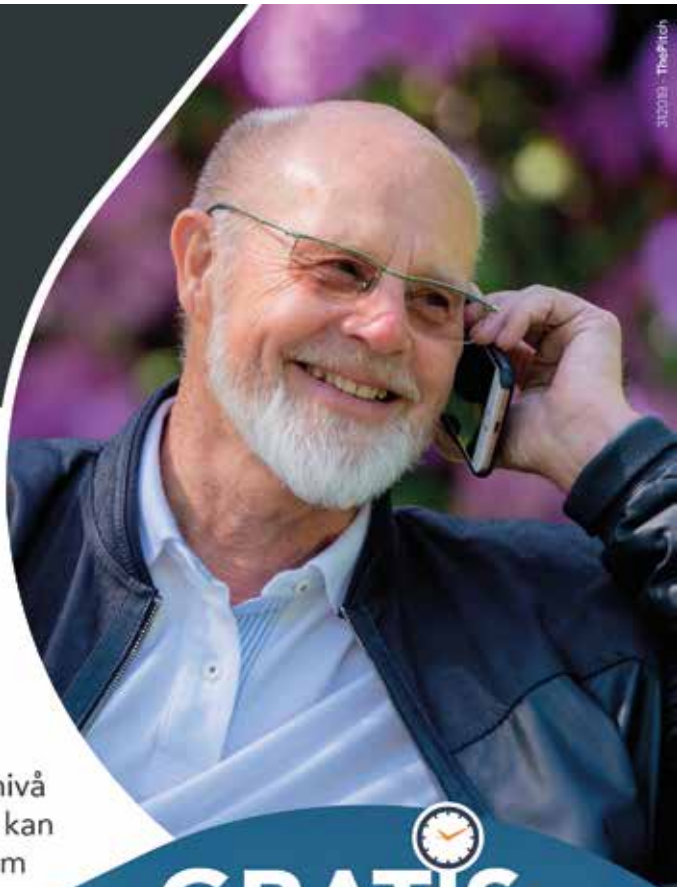
HVALER

FLEX

REIS TIL KIRKEN MED FLEX

Kanskje du kan reise med Flex neste gang du skal til kirken?

Flex har et høyere servicenivå enn vanlig buss. Sjåførene kan gi deg en hjelpende hånd om du trenger det.

112019 - ThePitch

GRATIS bestillingsreise

Flex bestillingstransport må forhåndsbestilles, og kjører i enkelte områder i kommunen. Hvis du er nysgjerrig på om du kan reise med Flex neste gang du skal i kirken – ta kontakt med vårt kundesenter på telefon 69 12 54 80.

Tlf. 69 12 54 80

flexhvaler.no

Trenger du murer eller flislegger?

ALT INNEN:

- MURING
- PUSS
- FLISLEGGING

KRISTIANSSENS MURSERVICE HVALER

Mobil: 913 90 611 – E-post: paal-mur@online.no

Prinseveien 6 – 1680 Skjærhalden

– GODKJENT VÅTROMSOPPDRAG –

Martin

Heidi

Roy

Inger-Lise

Bent

Toril

**FONUS Begravelsesbyrå er der
for alle på Hvaler**

69 35 40 20

Alltid tilgjengelig.

FONUS Begravelsesbyrå har kontorer
over hele Østfold.

Våre erfarne gravferdskonsulenter støtter og bistår
slik at gravferden skal bli en verdig avskjed
og et godt minne om livet som var.

Vi hjelper deg videre.

FONUS
BEGRAVELSESBYRÅ

fonus.no

Fra foreningslivet på Hvaler

Normisjon

06.05.

Kirkens hus kl. 18.

Velkommen!

Kontaktperson:

Hilde Grosch Larsen,

mobil: 918 32 226

Søndre Kirkøy misjonsforening

25.04.

30.05.

Kirkens hus kl. 17-18.30.

Velkommen!

Kontaktperson:

Hilde Grosch Larsen,

mobil: 918 32 226

Vesterøy misjonsforening

22.03.

07.04.

19.04.

03.05.

19.05.

31.05.

14.06.

Vesterøy bedehus kl. 18.

Velkommen!

Kontaktperson: Bjørg Johansen,

mobil: 916 68 528

Strikkekafe Vesterøy bedehus

Samlingene utsettes til

august-september.

Kontaktpersoner:

Tove Arntsen, mobil: 470 28 123, og

Hanne Moe, mobil 990 33 434

Sjømannsmisjonen

Kontaktperson: Ragnhild Nordengen,

mobil: 482 24 071

Strikkeklubben

Asmaløy bedehus den første

torsdagen i måneden kl. 19.

Vær velkommen!

Kontaktperson:

Anne Marit Kolbeinsen,

mobil: 414 72 251

Asmaløy misjonsforening

Samlinger på Asmaløy bedehus den

siste mandagen i måneden kl. 19.

Velkommen!

Kontaktperson:

Anne Hvalgård,

mobil: 995 83 695

*Siste frist for stoff til menighetsbladets
sommernummer er 1. mai*

Sorg og glede i våre kirker

DÅP

Hvaler

Ingrid Olivia Ek
Carl Marinius Fjellholt Bergsaker
Herman Rød Kaljas

DÅP

Spjærøy

Filippa Helmine Norsted
Anker Andre Weum Martinsen
Arvid Ulsness Barm
Elias Høy Haagensen

JORDFESTEDE

Hvaler

Egil Wilford Sjøholm
Egil Torolf Glørud
Harald Georg Jensen
Thorolf Emanuelsen
Leif Gjerdsbakk
Karin Elisabeth Jansen Edland
Gudrun Kristine Botne
Kjell Arne Johansen
Edith Alme
Otto Larsen
Ingar Stein Kristiansen
Magnhild Nygaard

JORDFESTEDE

Spjærøy

Solveig Helene Bratli
Jan Erik Syversen
Inger Synøve Aleksandersen
Trygve Haraldsen
Randi-Marie Andersen
Jytte Kyndi Fjelle
Arnt Johansen

**Til og med
høyspentmastene
minner oss
om påske!**

**Foto:
Anne Margrete Eliassen**

*Alle gudstjenester begynner kl. 11,
hvis ikke annet tidspunkt er oppgitt.*

11. april	Hvaler	Gudstjeneste med nattverd. Soli og Mangrud Alvsvåg.
18. april	Spjørøy	Gudstjeneste med nattverd. Soli og Vassli Gjære.
25. april	Hvaler	Gudstjeneste med nattverd. Hauglum.
02. mai	Hvaler	Gudstjeneste. Soli og Hummel.
09. mai	Spjørøy	Gudstjeneste. Soli, Morland og Hummel.
16. mai	Hvaler	Gudstjeneste. Soli og Hummel.
17. mai kl. 10.30	Hvaler	Friluftsgudstjeneste på Tusenårsstedet. Hummel.
23. mai	Hvaler	Høytidsgudstjeneste 1. pinsedag. Soli og Hauglum.
30. mai	Hvaler	Konfirmantenes håpsgudstjeneste. Morland og Hummel.
06. juni	Fredrikstad	Gudstjeneste for store og små, felles for Fredrikstad og Hvaler. Skaperverkets dag.
13. juni	Spjørøy	Blomstergudstjeneste. Soli, Morland og Hummel.
20. juni	Hvaler	Gudstjeneste med nattverd. Soli og Hauglum.

Konfirmasjonen i mai er flyttet til september. Se side 38 i dette bladet.

Eventuelle endringer i disse uoversiktlige tider vil formidles på vår hjemmeside:

www.kirken.no/hvaler

Med forbehold om endringer

Alterstenen i Spjørøy kirke er hugget av kunstneren Hagbart Solløs

DEN NORSKE KIRKE

Hvaler menighet

kirken.no/hvaler

Kirkekontoret (Kirkens hus)

Storveien 12, 1680 Skjærhalden

Tlf: 69 37 90 37

post@hvaler.kirken.no

Hvaler Sogn

Kristin Seljebakken,

Tlf: 473 16 893

ksejebakken@pmx.net

Hvaler menighetsblad

Storveien 12, 1680 Skjærhalden

Ansvarlig utgiver:

Hvaler menighetsråd

post@hvaler.kirken.no

Kontonummer 1506.23.78902

Redaksjonskomité:

Ragnar Bjørck, Grethe Hummel,

Kjersti Morland, Einar Morland,

Dag Plau og Ellen Bjørnvall Vikør

Ansvarlig for annonsesalg:

Dag Plau. Tlf: 952 27 449

Trykk:

Møklegaards trykkeri AS

Fredrikstad

info@moklegaard.no

Ansatte:

Grethe Hummel

sogneprest

Tlf: 474 79 731

grethe@hvaler.kirken.no

Mats-André Soli

kirkemusiker

Tlf: 977 66 377

mats@hvaler.kirken.no

Kjersti Morland

menighetspedagog

Tlf: 975 26 412

kjersti@hvaler.kirken.no

Marius Kjølholt

kirketjener

Tlf: 483 92 297

marius@hvaler.kirken.no

Jenny Schorpen

kirketjener

Tlf: 907 13 680

jenny@hvaler.kirken.no

Jan Heier

Kirkeverge/daglig leder

Tlf: 474 79 730

jan@hvaler.kirken.no

kirkevergen@hvaler.kirken.no

